ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ

της 11ης Μαΐου 1999 *

Περιεχόμενα

I — Εισαγωγή I-8242

II — Το νομικό πλαίσιο I-8243

A — Οι διατάξεις της Συνθήκης και η σχετική με το εύρος των εξουσιών της Επιτροπής νομολογία του Δικαστηρίου I-8243

B — Οι κατευθυντήριες γραμμές για την εξέταση των κρατικών ενισχύσεων στον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας I-8245

III — Τα πραγματικά περιστατικά I-8247

A — Η προηγηθείσα της προσβαλλομένης αποφάσεως 96/563/ΕΚ της Επιτροπής διαδικασία I-8247

B — Τα κύρια σημεία της αποφάσεως της Επιτροπής I-8250

IV — Αιτήματα των μερών I-8253

V — Εξέταση των λόγων ακυρώσεως I-8253

A — Πρώτος λόγος: παραβίαση των δικαιωμάτων αμύνης I-8254

B — Δεύτερος λόγος: εσφαλμένη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών .. I-8257

α) Η παρουσίαση νέων στοιχείων I-8258

β) Επί της ουσίας I-8258

1) Ως προς το ύψος του ποσού της ενίσχυσης I-8259

i) Σχετικά με την ύπαρξη άλλων δυνατοτήτων χρηματοδότησης I-8259

ii) Σχετικά με την ύπαρξη άλλων ασφαλειών I-8259

iii) Σχετικά με τη μείωση του κόστους παραγωγής I-8260

iv) Σχετικά με το ποσό της ενίσχυσης και το επιτόκιο του δανείου I-8261

v) Σχετικά με την εξέλιξη της αγοράς I-8262

vi) Σχετικά με τη συνολική εκτίμηση I-8263

2) Ως προς τις διαπιστώσεις των πραγματικών περιστατικών που αφορούν τις κατευθυντήριες γραμμές I-8263

3) Ως προς τις διαπιστώσεις που αφορούν τη νόθευση του ανταγωνισμού I-8264

Γ — Τρίτος λόγος: εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης I-8265

α) Ανάλυση της νομολογίας I-8265

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ελληνική.

β) Ανάλυση των προβαλλόμενων από την προσφεύγουσα I-8268
1) Ως προς τις κατευθυντήριες γραμμές I-8268
2) Ως προς τον νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών .. I-8271
i) Σχετικά με τον καθορισμό του ποσού της ενίσχυσης I-8271
ii) Σχετικά με τη νόθευση του ανταγωνισμού I-8272
3) Ως προς την υποχρέωση αιτιολογήσεως I-8276
i) Η νομολογία του Δικαστηρίου I-8276
ii) Ανάλυση των προβαλλόμενων από την προσφεύγουσα I-8278
Δ — Τέταρτος λόγος: εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης I-8280
VI — Πρόταση I-8284

I — Εισαγωγή

1. Με την παρούσα προσφυγή, την οποία η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας άσκησε ενώπιον του Δικαστηρίου, δυνάμει του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΚ (κατέστη, μετά την τροποποίηση, το άρθρο 230 ΕΚ) ζητείται η ακύρωση της απόφασης 96/563/ΕΚ της Επιτροπής της 29ης Μαΐου 1996 σχετικά με την ενίσχυση του Land της Κάτω Σαξονίας προς την εταιρία JAKO Jadekost GmbH & Co KG [1] (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση).

2. Συγκεκριμένα, στην απόφαση αυτή η Επιτροπή θεώρησε ότι η ενίσχυση υπέρ της εταιρίας JAKO Jadekost GmbH & Co KG, η οποία χορηγήθηκε από τη Γερμανία το 1994 υπό μορφή εγγύησης του Land της Κάτω Σαξονίας για πίστωση ύψους 10 688 025 γερμανικών μάρκων (DM), είναι παράνομη, δεδομένου ότι η χορήγησή της πραγματοποιήθηκε κατά παράβαση των διαδικαστικών διατάξεων του άρθρου 88, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΚ (πρώην άρθρο 93) και ότι, επιπλέον, η ενίσχυση αυτή είναι ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά δυνάμει του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (κατέστη, μετά την τροποποίηση, το άρθρο 87 ΕΚ).

3. Η υπόθεση αυτή θέτει ουσιαστικά τρία ζητήματα.

4. Καταρχάς, κατά πόσον μπορεί να συνιστά παράβαση των δικαιωμάτων αμύνης το γεγονός ότι η Επιτροπή παρέλειψε να κοινοποιήσει σε μια ενδιαφερομένη επιχείρηση τις επιστολές των ανταγωνιστών της, σε περίπτωση που η ενδιαφερομένη, κατά τη

1 — ΕΕ L 246, της 27ης Σεπτεμβρίου 1996, σ. 43.

διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, που προηγήθηκε της εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, αντελήφθη το περιεχόμενο των παρατηρήσεων των ανταγωνιστών της και ήταν σε θέση να εκφρασθεί επ' αυτών.

II — Το νομικό πλαίσιο

Α — *Οι διατάξεις της Συνθήκης και η σχετική με το εύρος των εξουσιών της Επιτροπής νομολογία του Δικαστηρίου*

5. Στη συνέχεια, αφενός τίθεται το ζήτημα κατά πόσον η υποχρέωση αιτιολογίας μπορεί να εξαρτάται από το γεγονός ότι ορισμένα στοιχεία πραγματικά ή νομικά δεν αμφισβητούνται, κατά τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης. Αφετέρου τίθεται το ζήτημα κατά πόσον οι λόγοι και τα πραγματικά περιστατικά που προβάλλονται από την προσφεύγουσα κατά τη διάρκεια της διοικητικής αυτής διαδικασίας και κατά τη διαδικασία ενώπιον του δικαστή πρέπει να ταυτίζονται.

6. Τέλος, τίθεται το ζήτημα κατά πόσον υφίσταται τεκμήριο σύμφωνα με το οποίο οι ενισχύσεις λειτουργίας α) είναι καταρχήν ασυμβίβαστες με το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, β) νοθεύουν από τη φύση τους τον ανταγωνισμό και παρεμποδίζουν το ενδοκοινοτικό εμπόριο και, γ) δεν μπορούν, καταρχήν, να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με την κοινή αγορά, σύμφωνα με το άρθρο 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως τίθεται επιπλέον το ζήτημα κατά πόσον η Επιτροπή μπορεί να απαλλαγεί της υποχρεώσεως αιτιολογίας της απόφασης που εκδίδει στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 93, παράγραφος 2 ή κατά πόσον η υποχρέωση αυτή μπορεί να μειώνεται στο ελάχιστο.

7. Στο άρθρο 92, παράγραφοι 1 και 3, προβλέπεται ότι:

«1. Ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν η παρούσα Συνθήκη ορίζει άλλως.

(...)

3. Δύνανται να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με την κοινή αγορά:

(...)

γ) οι ενισχύσεις για την προώθηση της αναπτύξεως ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή οικονομικών περιοχών, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον (...)».

8. Στο άρθρο 93, παράγραφος 2, πρώτο και δεύτερο εδάφιο και παράγραφος 3, ορίζονται τα ακόλουθα:

«2. Αν Επιτροπή διαπιστώσει, αφού τάξει προηγουμένως στους ενδιαφερομένους προθεσμία για να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, ότι ενίσχυση που χορηγείται από ένα κράτος ή με κρατικούς πόρους δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά κατά το άρθρο 92, ή ότι η ενίσχυση αυτή εφαρμόζεται καταχρηστικώς, αποφασίζει ότι το εν λόγω κράτος οφείλει να την καταργήσει ή να την τροποποιήσει εντός προθεσμίας που η ίδια καθορίζει.

Αν το εν λόγω κράτος δεν συμμορφωθεί προς την απόφαση αυτή εντός της ταχθείσης προθεσμίας, η Επιτροπή ή οποιοδήποτε άλλο ενδιαφερόμενο κράτος δύναται να προσφύγει απευθείας στο Δικαστήριο, κατά παρέκκλιση των άρθρων 169 και 170.

(...)

3. Η Επιτροπή ενημερώνεται εγκαίρως περί των σχεδίων που αποβλέπουν να θεσπίσουν ή να τροποποιήσουν τις ενισχύσεις, ώστε να δύναται να υποβάλει τις παρατηρήσεις της. Αν κρίνει ότι σχέδιο ενισχύσεως δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, κατά το άρθρο 92, κινεί αμελλητί τη διαδικασία που προβλέπεται από την προηγούμενη παράγραφο. Το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν δύναται να εφαρμόσει τα σχεδιαζόμενα μέτρα πριν η Επιτροπή καταλήξει σε τελική απόφαση.»

9. Το Δικαστήριο σε πολλές περιπτώσεις έχει κρίνει, σχετικά με το εύρος των εξουσιών των κοινοτικών οργάνων, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων που καθορίζουν οι διατάξεις της Συνθήκης για τον ανταγωνισμό, και τον έλεγχο που μπορεί να ασκήσει όταν τα ενλόγω όργανα διαθέτουν ευρεία διακριτική ευχέρεια.

10. Συγκεκριμένα, η νομολογία του Δικαστηρίου παρέχει άφθονα παραδείγματα αποφάσεων που αφορούν τις εξουσίες της Επιτροπής στο πλαίσιο των άρθρων 92 και 93, παράγραφοι 2 και 3, της Συνθήκης. Λόγου χάριν, στην απόφαση της 15ης Ιουνίου 1993, Matra κατά Επιτροπής [2], το Δικαστήριο έκρινε ότι «για την εφαρμογή του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης, η Επιτροπή έχει διακριτική εξουσία, η άσκηση της οποίας συνεπάγεται εκτιμήσεις οικονομικής και κοινωνικής φύσεως που πρέπει να γίνονται μέσα σε κοινοτικό πλαίσιο». Και συνέχισε (σκέψη 25) ότι στο πλαίσιο του ενλόγω ελέγχου νομιμότητας, το Δικαστήριο οφείλει να περιορίζεται στην εξέταση μήπως η Επιτροπή υπερέβη τα όρια που ενυπάρχουν στην εξουσία εκτιμήσεως, την οποία διαθέτει, λόγω πλάνης περί τα πράγματα ή προφανώς εσφαλμένης εκτίμη-

2 — Υπόθεση C-225/91 (Συλλογή 1993, σ. I-3203, σκέψη 24).

σης των πραγματικών περιστατικών ή λόγω καταχρήσεως εξουσίας ή διαδικασίας [3].

11. Έτσι, το Δικαστήριο, μη έχοντας την εξουσία να υποκαταστήσει σε παρόμοιες περιπτώσεις την εκτίμηση του αποφασίζοντος οργάνου με τη δική του εκτίμηση, θα πρέπει να φθάσει σε βαθμό εύλογης βεβαιότητας, ενόψει και των αποδεικτικών στοιχείων που κατέθεσαν τα μέρη και των απαντήσεων που αντιστοίχως δόθηκαν από τον αντίδικο, ότι δεν υπάρχει πλάνη περί τα πραγματικά περιστατικά, η οποία θα επιδρούσε επί του κύρους της αποφάσεως που λαμβάνει η Επιτροπής [4], ούτε εσφαλμένος νομικός χαρακτηρισμός, αλλά ούτε προφανώς εσφαλμένη εκτίμηση αυτών των περιστατικών.

Β — *Οι κατευθυντήριες γραμμές για την εξέταση των κρατικών ενισχύσεων στον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας*

12. Στις κατευθυντήριες γραμμές για την εξέταση των κρατικών ενισχύσεων στον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας [5] (στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές), στο μέτρο που μας ενδιαφέρει για την επίλυση της υπό κρίση διαφοράς, προβλέπονται τα ακόλουθα:

«1. Γενικές Αρχές

1.1. Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές αφορούν όλες τις ενέργειες που έχουν οικονομικό πλεονέκτημα οιασδήποτε μορφής, ανεξάρτητα αν αυτό οφείλεται σε δημοσιονομικούς πόρους μιας δημόσιας αρχής (εθνικής, περιφερειακής ή επαρχιακής, νομαρχιακής, τοπικής). Κυρίως αφορούν τις μεταφορές κεφαλαίων (...), τα δάνεια με μειωμένο επιτόκιο, τις επιδοτήσεις επιτοκίου, ορισμένες μορφές δημόσιας συμμετοχής στα κεφάλαια των επιχειρήσεων, τις ενισχύσεις που χρηματοδοτούνται από πόρους προερχόμενους από επιβαλλόμενες επιβαρύνσεις, καθώς και τις ενισχύσεις που χορηγούνται υπό μορφή κρατικών εγγυήσεων (...) επί τραπεζικών δανείων και υπό μορφή μείωσης ή απαλλαγής φόρων ή δασμών, συμπεριλαμβανομένων των επιταχυνόμενων αποσβέσεων και της μείωσης των κοινωνικών επιβαρύνσεων.

Όλα τα μέτρα αυτά καλύπτονται από την έννοια "κρατικές ενι-

3 — Πρβλ. και τις όμοιες λύσεις (σχετικά με το εύρος των εξουσιών της Επιτροπής σύμφωνα με το άρθρο 92, παράγραφος 3) που δόθηκαν στις παλαιότερες αποφάσεις της 24ης Φεβρουαρίου 1987, υπόθεση 310/85, Deufil κατά Επιτροπής (Συλλογή 1987, σ. 901, σκέψη 18)· της 14ης Φεβρουαρίου 1990, υπόθεση C-301/87, Γαλλία κατά Επιτροπής (υπόθεση Boussac), (Συλλογή 1990, σ. I-307, σκέψη 49)· της 21ης Μαρτίου 1990, υπόθεση C-142/87, Βέλγιο κατά Επιτροπής (Συλλογή 1990, σ. I-959, σκέψη 56)· της 21ης Μαρτίου 1991, υπόθεση C-303/88, Ιταλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1991, σ. I-1433, σκέψη 34).

4 — Πρβλ. και το σημείο Α, in fine, των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα κ. J. Gand, στην υπόθεση 8/65, Acciaierie e Ferriere Pugliesi κατά Ανώτατης Αρχής ΕΚΑΧ, επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 1966 (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 241).

5 — ΕΕ C 152 της 17ης Ιουνίου 1992, σ. 2.

σχύσεις" που χρησιμοποιείται στο παρόν έγγραφο.

(...)

1.3. Η χορήγηση εθνικών ενισχύσεων δύναται να σχεδιάζεται μόνον εφόσον τηρούνται οι στόχοι της κοινής πολιτικής.

Οι ενισχύσεις δεν θα πρέπει να αποσκοπούν στη διατήρηση μιας κατάστασης· αντίθετα πρέπει να ενθαρρύνουν, με την αύξηση της παραγωγικότητας, την ορθολογική οργάνωση και την αποτελεσματικότητα της παραγωγής καθώς και της εμπορίας των προϊόντων της αλιείας για να προωθηθεί και εντατικοποιηθεί η διαδικασία προσαρμογής του τομέα στη νέα κατάσταση που αντιμετωπίζεται.

Πιο συγκεκριμένα, οι ενισχύσεις πρέπει να τονώνουν την πραγματοποίηση των ενεργειών ανάπτυξης και προσαρμογής, οι οποίες δεν είναι δυνατό να τεθούν σε εφαρμογή υπό τις κανονικές συνθήκες της αγοράς λόγω της ακαμψίας στον τομέα και των περιορισμένων οικονομικών δυνατοτήτων των απασχολουμένων. Πρέπει να οδηγούν σε μόνιμες βελτιώσεις κατά τρόπο ώστε ο τομέας της αλιείας να συνεχίσει να εξελίσσεται χάρη στις προόδους και μόνο της αγοράς. Ως εκ τούτου, πρέπει να περιορίζονται χρονικά, για όσο διάστημα είναι απαραίτητο για την πραγματοποίηση των βελτιώσεων και των επιδιωκομένων προσαρμογών.

Συνεπώς ισχύουν οι ακόλουθες αρχές:

— Οι εθνικές ενισχύσεις δεν δύνανται να δημιουργούν εμπόδια στην εφαρμογή των κανόνων της κοινής αλιευτικής πολιτικής. Κατά συνέπεια, υπενθυμίζεται ιδίως ότι σε κάθε περίπτωση οι ενισχύσεις για τις εξαγωγές και τις ανταλλαγές εντός της Κοινότητας αλιευτικών προϊόντων είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά.

— Τα στοιχεία της κοινής αλιευτικής πολιτικής που δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχουν πλήρως ρυθμιστεί, κυρίως σχετικά με τη διαρθρωτική πολιτική, δικαιολογούν ακόμη τη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων, υπό τον όρο ότι είναι σύμφωνες με τους στόχους των κοινών κανόνων, έτσι ώστε να μην υπάρχει κίνδυνος αμφισβήτησης ή νόθευσης της άμεσης ισχύος τους: αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι ενέργειες αυτές πρέπει κατά περίπτωση, να εντάσσονται στα προγράμματα προσανατολισμού που προβλέπονται από την κοινοτική ρύθμιση (...).

— Οι κρατικές ενισχύσεις που χορηγούνται χωρίς να απαιτείται ανάληψη υποχρέωσης εκ μέρους των δικαιούχων και προορίζονται για την αύξηση των εσόδων των εκμεταλλεύσεών τους (με επιφύλαξη των διατάξεων του σημείου 2.6.2, που

ακολουθεί), ή τα ποσά των οποίων είναι συνάρτηση της ποσότητας που παράγεται ή διοχετεύεται στο εμπόριο, των τιμών των προϊόντων, της μονάδας παραγωγής ή των μέσων παραγωγής, αποτέλεσμα των οποίων είναι η μείωση του κόστους παραγωγής ή η αύξηση των εισοδημάτων του δικαιούχου, δεν συμβιβάζονται με την κοινή αγορά ως ενισχύσεις λειτουργίας [με την επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 2 της συνθήκης]. Η Επιτροπή θα εξετάσει χωριστά κάθε περίπτωση των ενισχύσεων του είδους αυτού εφόσον συνδέονται άμεσα με ένα σχέδιο αναδιάρθρωσης που κρίνεται ότι συμβιβάζεται με την κοινή αγορά.»

III — Τα πραγματικά περιστατικά

Α — *Η προηγηθείσα της προσβαλλομένης αποφάσεως 96/563/ΕΚ της Επιτροπής διαδικασία*

13. Η εταιρία JAKO Jadekost GmbH & Co KG (στο εξής: Jadekost) έχει την έδρα της στο Wilhemshaven. Ιδρύθηκε τον Αύγουστο του 1991. Αποτελούσε τμήμα του ομίλου Nordfrost τον οποίο κατείχε κατά πλειοψηφία ο διευθυντής της Jadekost.

14. Η Jadekost, είναι ειδικευμένη στην παραγωγή και τη διανομή βαθύψυκτων παρασκευασμάτων (προϊόντα με βάση τα ψάρια και το κρέας καθώς και έτοιμα φαγητά). Προς τούτο κατασκευάσθηκαν μια μονάδα παραγωγής για τη μεταποίηση ψαριών και μια μονάδα για τη μεταποίηση κρέατος, εξοπλισμένη καθεμία με περισσότερους τομείς παραγωγής.

15. Η Jadekost άρχισε τη δραστηριότητα παρασκευής βαθύψυκτων προϊόντων με βάση το ψάρι (ραβδία και φιλέτα ψαριών με ή χωρίς γαρνιτούρα) τον Ιούνιο 1993. Εκείνη την περίοδο παρατηρήθηκε μια σαφέστατη πτώση τιμών στην ενλόγω αγορά.

16. Λόγω δυσχερειών ρευστότητας που αντιμετώπισε, η Jadekost επεχείρησε να επιτύχει την καταβολή εγγύησης από μέρους του κρατιδίου (Land) της Κάτω Σαξονίας για την κάλυψη πίστωσης λειτουργίας που της χορήγησε ο πιστωτής της (η Bayerische Hypotheken- und Wechselbank AG).

17. Στις 2 Φεβρουαρίου 1994, η Jadekost απηύθυνε, επί τη βάσει ευνοϊκής γι' αυτήν διαχειριστικής μελέτης της ανωτέρω τράπεζας, αίτημα συστάσεως εγγυήσεως που σκοπό είχε την κάλυψη «πίστωσης για κεφάλαια κινήσεως» στις αρχές του Land.

18. Την 1η Μαρτίου 1994, το υπουργικό συμβούλιο του Land ενέκρινε την παροχή εγγύησης σε ποσοστό 80 % της πίστωσης λειτουργίας (crédit d'exploitation) για ποσό 35 000 000 DM και δήλωσε ότι ήταν διατε-

θειμένο να καλύψει επίσης τις ανάγκες σε συμπληρωματικές πιστώσεις, εκτιμώμενες σε 15 000 000 DM, έως τον Δεκέμβριο 1996. Στην ίδια απόφαση διευκρινιζόταν ότι η έγκριση του υπουργείου του Land υπόκειται στην απόφαση της περιφερειακής επιτροπής πιστώσεων και την έγκριση επιτροπής προϋπολογισμού του κοινοβουλίου του Land.

19. Με επιστολή της 29ης Μαρτίου 1994, η εταιρία C & L Treuarbeit-Deutsche Revision υπέβαλε γνωμοδότηση σχετικά με τη διαχείριση της εταιρίας Jadekost. Στη γνωμοδότηση αυτή εκτιμώνται τα στοιχεία προβλέψεων που παρασχέθηκαν από την εταιρία ως ρεαλιστικά, αλλά αναγνωρίζεται ότι ο κίνδυνος για τον εγγυητή είναι μεγάλος.

20. Στις 6 Απριλίου 1994, η επιτροπή πιστώσεων του Land παρείχε τη σύμφωνη γνώμη της για την αποδοχή της εγγύησης.

21. Με βάση την απόφαση της επιτροπής πιστώσεων του Land, η Bayerische Hypotheken- und Wechselbank, με επιστολή της στις 6 Απριλίου 1994 εξ ονόματος και κατ' εντολή του Υπουργείου Οικονομικών της Κάτω Σαξονίας, ενέκρινε την εγγύηση και ανακοίνωσε λεπτομερώς τους όρους της σχετικής έγκρισης. Το δάνειο είχε οκταετή διάρκεια και κατά τα δύο πρώτα έτη δεν υφίστατο υποχρέωση εξόφλησης.

22. Η επιτροπή προϋπολογισμού του κοινοβουλίου του Land παρέσχε την έγκρισή της στις 27 Απριλίου 1994.

23. Με επιστολή της 2ας Μαΐου 1994, το Υπουργείο Οικονομικών του Land κοινοποίησε στη Jadekost ότι έγινε επίσημα αποδεκτό το αίτημά της για χορήγηση εγγύησης και ρητά αναφερόταν ότι σκοπό είχε να καλύψει μια «πίστωση για κεφάλαια κινήσεως» («προορισμός της πίστωσης: κεφάλαιο κινήσεως»).

24. Η Επιτροπή, βάσει των υποδείξεων περισσοτέρων ανταγωνιστών και ενώσεων από τη Γερμανία, τη Δανία, τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, ενημερώθηκε ότι το Land της Κάτω Σαξονίας χορήγησε στην εταιρεία Jadekost ενίσχυση υπό μορφή εγγύησης για μια πίστωση λειτουργίας.

25. Περαιτέρω, η Επιτροπή, με επιστολή στις 30 Ιουνίου 1994, κάλεσε τη Γερμανία να καταστήσει γνωστή τη θέση της και της γνωστοποίησε τις επιφυλάξεις της όσον αφορά τη συμβατότητα του ενλόγω μέτρου με το σημείο 1.3 των κατευθυντηρίων γραμμών.

26. Με επιστολή της 19ης Ιουλίου 1994, η Γερμανία απάντησε, μεταξύ άλλων, ότι η εγγύηση αυτή, σκοπός της οποίας ήταν η κάλυψη πίστωσης λειτουργίας, θα έπρεπε να θεωρηθεί ως ισοδύναμη των ιδίων πόρων που είχαν διοχετευθεί από την επιχείρηση για την πραγματοποίηση επενδύσεων. Εφόσον η χορηγούμενη πίστωση έναντι εγγύησης είχε χρησιμεύσει για τη χρηματοδότηση των επενδύσεων, η επιχείρηση θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τους ίδιους πόρους της, ποσού 32 500 000 DM για κάλυψη των εξόδων λειτουργίας της. Η ενλόγω ενίσχυση θα

ήταν τότε σύμφωνη με τις κατευθυντήριες γραμμές.

27. Στις 31 Αυγούστου 1994, έγινε συζήτηση της υπόθεσης αυτής, στην οποία συζήτηση μετείχαν εκπρόσωποι της Επιτροπής, του Γερμανικού ομοσπονδιακού Υπουργείου Διατροφής, Γεωργίας και Δασών, του Υπουργείου Οικονομίας, Τεχνολογίας και Συγκοινωνιών της Κάτω Σαξονίας.

28. Με επιστολή της, με ημερομηνία 1η Σεπτεμβρίου 1994, η Επιτροπή ζήτησε συμπληρωματικές πληροφορίες, που της χορηγήθηκαν, εντός της ταχθείσης προθεσμίας, με επιστολές της 13ης Οκτωβρίου και της 2ας Νοεμβρίου 1994.

29. Στη συνέχεια, η Επιτροπή, με επιστολή της, με ημερομηνία 20 Φεβρουαρίου 1995, πληροφόρησε την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας για την απόφασή της να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, και την κάλεσε να της διαβιβάσει τις παρατηρήσεις της εντός προθεσμίας ενός μηνός.

30. Στις 31 Μαρτίου 1995, κινήθηκε διαδικασία πτώχευσης κατά της εταιρείας Jadekost. Οι οφειλές κατέστησαν απαιτητές. Τα τμήματα που δεν καλύπτονταν από την εκποίηση, συμπεριλαμβανομένης της πληρωμής των τόκων και των εξόδων της εγγύησης, ενεγράφησαν στην κατάσταση των πτωχευτικών απαιτήσεων.

31. Με επιστολή της, με ημερομηνία 13 Απριλίου 1995, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας επεσήμανε ότι τα τμήματα εγγύησης που δεν προορίζονταν αποκλειστικά για ειδικούς τομείς έπρεπε να θεωρηθούν ως εγκριθείσες ενισχύσεις, εφόσον η σχετική εγγύηση είχε χορηγηθεί σύμφωνα με τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές του Land της Κάτω Σαξονίας σχετικών με τη σύσταση εγγυήσεων, που είχε εγκριθεί από την Επιτροπή. Το Land υποστήριξε επίσης ότι η παρασχεθείσα ενίσχυση θα πρέπει να αξιολογηθεί σύμφωνα με ένα συνολικό τρόπο θεώρησης και δεν θα πρέπει να γίνει τεχνητός διαχωρισμός των πιστώσεων. Η διάκριση μεταξύ επενδυτικών πιστώσεων και λειτουργικών πιστώσεων υπήρξε τυχαία και η αξιολόγηση της νομιμότητας της ενίσχυσης δεν θα έπρεπε να εξαρτάται από το γεγονός αυτό. Πρέπει επομένως να εξετασθεί αν, και, ενδεχομένως, ποιο ποσό ενισχύσεως, θα ήταν συνολικά επιτρεπτό για τις επενδύσεις. Συνεπώς, δεν επρόκειτο για ενίσχυση λειτουργίας ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά, αφού καμία από τις προϋποθέσεις που τίθενται στο σημείο 1.3 των κατευθυντηρίων γραμμών δεν επληρούτο.

32. Η Επιτροπή με ανακοίνωση που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*[6], βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, ενημέρωσε σχετικά τα άλλα κράτη μέλη και τους λοιπούς ενδιαφερόμενους τρίτους και τους έταξε προθεσμία ενός μηνός για να της υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους.

33. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας απάντησε στην ανακοίνωση της Επι-

6 — ΕΕ C 201 της 5ης Αυγούστου 1995, σ. 6.

τροπής με επιστολή, με ημερομηνία 1η Σεπτεμβρίου 1995. Στην ενλόγω επιστολή, η Γερμανία συνόψιζε το περιεχόμενο των προηγουμένων επιστολών της και παρέθεσε μια σειρά νέων στοιχείων.

34. Στις 29 Μαΐου 1996, η Επιτροπή εξέδωσε την προβαλλομένη απόφαση 96/563, σχετικά με την ενίσχυση του Land της Κάτω Σαξονίας προς τη Jadekost.

Β — *Τα κύρια σημεία της αποφάσεως της Επιτροπής*

35. Στο τέταρτο μέρος (IV) της απόφασης που εξέδωσε, η Επιτροπή εκθέτει τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι η παρασχεθείσα από το Land της Κάτω Σαξονίας στη Jadekost εγγύηση είναι παράνομη.

36. Καταρχάς, τονίζεται ότι η χρηματοδότηση που χορηγήθηκε υπό μορφή εγγύησης πρέπει να εξετασθεί υπό το πρίσμα του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης και υπό το πρίσμα των κατευθυντηρίων γραμμών (πρώτη παράγραφος).

37. Η ενίσχυση που χορηγήθηκε στη Jadekost είναι ενίσχυση λειτουργίας, και γι' αυτό τον λόγο, ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά, με την έννοια της διατάξεως του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης (σημείο 1.3 των κατευθυντηρίων γραμμών). Ούτε η Γερμανική Κυβέρνηση ούτε τα άλλα συμβαλλόμενα μέρη στη διαδικασία αμφισβήτησαν την αξιολόγηση της Επιτροπής. Τονίζεται δε ότι σύμφωνα με το σημείο 1.1 των κατευθυντηρίων γραμμών, οι κρατικές εγγυήσεις για τραπεζικά δάνεια πρέπει να θεωρούνται ως ενισχύσεις [7] (όγδοη, δεύτερη και τρίτη παράγραφος).

38. Το ποσό στο οποίο ανέρχεται η ενίσχυση αντιστοιχεί στο σύνολο του δανείου. Χάρη στη στήριξη της Κυβέρνησης της Κάτω Σαξονίας, η Jadekost κατόρθωσε να λάβει χρηματοδότηση η οποία δεν θα της είχε διαφορετικά χορηγηθεί λόγω των χρηματοοικονομικών δυσκολιών που αντιμετώπιζε. Εφόσον, δηλαδή ενόψει των χρηματοοικονομικών δυσχερειών της επιχείρησης, κανένα πιστωτικό ίδρυμα δεν θα χορηγούσε δάνειο χωρίς εγγύηση του Δημοσίου, άρα πρέπει το σύνολο του δανείου να θεωρηθεί ως κρατική ενίσχυση. Εξάλλου, δεδομένου ότι η εγγύηση αποτελεί προϋπόθεση για την έγκριση των πιστώσεων, περιέχει ένα σαφές στοιχείο ενίσχυσης, το οποίο λόγω του πολύ υψηλού κινδύνου που ενέχει για τον εγγυητή [8] αντιστοιχεί στο σύνολο της χορηγηθείσας πίστωσης. Η ενίσχυση αυτή χορηγήθηκε μεν από το Land της Κάτω Σαξονίας, καταλογίζεται όμως στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας (πέμπτη, έκτη και έβδομη παράγραφος).

39. Η ενίσχυση αυτή χορηγήθηκε, χωρίς να απαιτηθεί από την Jadekost να αναλάβει υποχρέωση όσον αφορά τη χρησιμοποίησή της, κατά την έννοια του σημείου 1.3 των κατευθυντηρίων γραμμών (ένατη παράγραφος).

7 — Επεξηγείται δε (έβδομη παράγραφος) ότι το στοιχείο της ενίσχυσης σε μια τέτοια εγγύηση αντιστοιχεί κατά κανόνα στη διαφορά μεταξύ του επιτοκίου υπό κανονικές συνθήκες αγοράς και του επιτοκίου που πράγματι επιτυγχάνεται χάρη στην παροχή της εγγύησης, αφαιρουμένων όλων των ασφαλίστρων.

8 — Σύμφωνα με τη γνωμοδότηση της C & L Treuarbeit της 29ης Μαρτίου 1994.

40. Ειδικότερα, ακόμα η δικαιούχος επιχείρηση δεν όφειλε να καταβάλλει πριμοδότηση ποσού αναλόγου προς τον πολύ υψηλό κίνδυνο που υφίστατο για τον πιστωτή και τον εγγυητή[9]. Τα έξοδα σύστασης φακέλου που εκτιμώνται σε 140 000 DM, καθώς και τα έξοδα διαχείρισης της εγγύησης που αντιστοιχούν σε 0,75 % του ποσού του δανείου κρίνονται ανεπαρκή. Λαμβανομένων υπόψη των ενλόγω τελών και εξόδων το καθαρό ισοδύναμο επιδότησης είναι 98,7 % (100 % μείον 0,75 % έξοδα διαχείρισης και μείον 0,55 % έξοδα σύστασης φακέλου (140 000 DM, σε σχέση προς 25 600 000 DM) (δέκατη παράγραφος).

41. Η ενίσχυση χρησιμεύει για βελτίωση των εσόδων της Jadekost εφόσον, αφενός, αποδεσμεύει την επιχείρηση από έξοδα, τα οποία θα τη βάρυναν υπό κανονικές συνθήκες στο πλαίσιο της συνήθους εμπορικής της δραστηριότητας και, αφετέρου, εφόσον ο δικαιούχος δεν υπόκειται σε καμία υποχρέωση ως προς την χρησιμοποίηση. Χάρη στην ενίσχυση αυτή κατέστη δυνατό για την εταιρεία Jadekost να προσφέρει τα προϊόντα της υπό όρους οι οποίοι διατηρήθηκαν για ορισμένο χρονικό διάστημα τεχνητά σε ένα ευνοϊκό για τον πελάτη επίπεδο. Τέτοιου είδους λειτουργικές ενισχύσεις είναι, καταρχήν, ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, σύμφωνα με το σημείο 1.3 των κατευθυντηρίων γραμμών, χωρίς να καθίσταται αναγκαία η εξέταση του συμβιβάσιμου της ενίσχυσης με τις απαιτήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης (ενδέκατη παράγραφος).

42. Περαιτέρω, στην προσβαλλόμενη απόφαση τονίζεται πως η Επιτροπή θεωρεί ότι η ενίσχυση που χορηγήθηκε στη Jadekost απειλεί πράγματι να στρεβλώσει τους όρους ανταγωνισμού, εφόσον ευνοεί συγκεκριμένη επιχείρηση (τη Jadekost) και έχει ως επίπτωση για την επιχείρηση αυτή μείωση του κόστους, πράγμα που της επιτρέπει να ενισχύσει τεχνητά τη θέση της στην αγορά. Είναι, λοιπόν, εκ φύσεως ικανή να νοθεύσει τον ανταγωνισμό στην αγορά των βαθύψυκτων προϊόντων ψαριών έναντι άλλων επιχειρήσεων στη Γερμανία και στα λοιπά κράτη μέλη, οι οποίες δεν λαμβάνουν τέτοιου είδους ενισχύσεις. Στη αγορά αυτή επικρατεί στην Κοινότητα ανταγωνισμός και τα ενλόγω προϊόντα αποτελούν αντικείμενο πολυάριθμων συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών. Δεδομένου ότι η χορηγηθείσα στην εταιρεία Jadekost ενίσχυση ενδυνάμωσε την ανταγωνιστική της θέση έναντι άλλων επιχειρήσεων είναι δυνατόν να επηρεάσει τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών (δωδέκατη παράγραφος).

43. Η Επιτροπή δεν συμμερίζεται την άποψη που υποστηρίζει η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, σύμφωνα με την οποία η εγγύηση και η πίστωση για την οποία είχε συσταθεί δεν πρέπει να αξιολογηθούν χωριστά από το σύνολο του σχεδίου, δηλαδή την επένδυση, ενώ το κόστος επένδυσης που δεν καλύφθηκε με κρατική παρέμβαση θα μπορούσε κάλλιστα να τύχει ενίσχυσης υπό μορφή εγγύησης του Land ύψους 32 500 000 DM, πράγμα που θα είχε σαν αποτέλεσμα να μη χρειασθεί η εταιρεία Jadekost καμία εγγύση για τη χρηματοδότηση του κεφαλαίου κινήσεώς της. Κατά την εκτίμηση της νομιμότητας της ενίσχυσης, κατά την άποψη της Επιτροπής, πρέπει να αξιολογηθεί η κατάσταση, στην οποία βρισκόταν ο δικαιούχος της ενίσχυσης τη στιγμή της απόφασης για την ενίσχυση, η οποία στην προκειμένη περίπτωση ελήφθη την άνοιξη του 1994. Κατά την Επιτροπή, η εγγύηση είχε ζητηθεί και χορηγηθεί ρητώς για λειτουργική και όχι επενδυτική πίστωση. Η συνολική θεώρηση του θέματος πρέπει να απορριφθεί, διότι διαφορετικά θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη και άλλες επιπλέον χρηματοδοτήσεις (δέκατη τρίτη παράγραφος).

9 — Όπως προκύπτει από τη γνωμοδότηση της C & L Treuarbeit της 29ης Μαρτίου 1994.

44. Δεδομένου ότι οι κατευθυντήριες γραμμές εφαρμόζονται μόνο στα προϊόντα με βάση το ψάρι και δεδομένου ότι έχει απαιτηθεί το τμήμα εκείνο της ενίσχυσης που εμπίπτει στον τομέα αυτό, πρέπει να προσδιορισθεί το ποσοστό προϊόντων με βάση το ψάρι σε σχέση με το ποσοστό των προϊόντων με βάση το κρέας και των ετοίμων φαγητών (δέκατη τέταρτη παράγραφος).

45. Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή στηρίζεται στις ποσότητες και τις πωλήσεις που εμφαίνονται στις προβλέψεις για το έτος 1994 κατά τη διάρκεια του οποίου χορηγήθηκε η ενίσχυση, που ανακοινώθηκαν με επιστολή της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης την 1η Σεπτεμβρίου 1995. Επί συνολικής παραγωγής 20 000 τόνων, 45 % αναλογεί στον τομέα των προϊόντων με βάση το ψάρι, άλλο 45 % στα προϊόντα με βάση το κρέας και το υπόλοιπο 10 % στα έτοιμα φαγητά. Αντίθετα, εάν συγκρίνουμε τη διάθεση στους διάφορους τομείς, τότε 42,3 % αντιστοιχεί στα προϊόντα με βάση το ψάρι, 50 % στα προϊόντα με βάση το κρέας και 7,7 % στα έτοιμα φαγητά. Η Επιτροπή χρησιμοποιεί ως βάση για τον υπολογισμό του ποσοστού των προϊόντων με βάση το ψάρι τον κύκλο εργασιών, έτσι ώστε να προκύπτει ένα ποσοστό 42,3 % (δέκατη πέμπτη παράγραφος).

46. Κατά τον υπολογισμό του ύψους του ποσού που πρέπει να αποδοθεί, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η εγγύηση καλύπτει μόνο 80 % της πίστωσης των 35 000 000 DM και ότι η πράγματι διατεθείσα πίστωση ήταν 32 000 000 DM, έτσι ώστε το 80 % αυτού του ποσού να οδηγεί σε ποσό 25 600 000 DM. Εφαρμόζοντας την καθαρή ισοδύναμη επιδότηση ύψους 98,7 % προκύπτει ποσό 25 267 200 DM. Εξ αυτών 10 688 025 DM (ίσο με τα 42,3 %) αναλογούν στα προϊόντα με βάση το ψάρι (δέκατη έκτη παράγραφος).

47. Στο πέμπτο μέρος (V) της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή εξήτασε κατά πόσον μπορούν εν προκειμένω να εφαρμοσθούν οι εξαιρέσεις που προβλέπονται από τα άρθρα 92, παράγραφος 2, και 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης. Κατέληξε δε στο συμπέρασμα ότι τούτο δεν μπορεί να συμβεί, ενόψει της φύσης και των στόχων της ενίσχυσης.

48. Σύμφωνα με το άρθρο 1, της προσβαλλόμενης απόφασης:

«Η ενίσχυση υπέρ της εταιρείας JAKO Jadekost GmbH & Co KG, η οποία χορηγήθηκε από τη Γερμανία το 1994 υπό μορφή εγγύησης του Land της Κάτω Σαξονίας για πίστωση ύψους 10 688 025 γερμανικών μάρκων, είναι παράνομη, δεδομένου ότι η χορήγησή της πραγματοποιήθηκε κατά παράβαση των διαδικαστικών διατάξεων του άρθρου 93, παράγραφος 3 της Συνθήκης ΕΚ. Επιπλέον, η ενίσχυση αυτή είναι η ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά δυνάμει του άρθρου 92, παράγραφος 1 της Συνθήκης.»

49. Στο άρθρο 2, της προσβαλλόμενης απόφασης ορίζεται ότι:

«Η Γερμανία εξασφαλίζει ότι η ενίσχυση, η οποία αναφέρεται στο άρθρο 1, καταργείται και αποδίδεται εξ ολοκλήρου εντός προθεσμίας δύο μηνών από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης.

(...)».

50. Κατά το άρθρο 3, η Γερμανία ενημερώνει την Επιτροπή, εντός δύο μηνών από την κοινοποίηση της απόφασης, ως προς τα μέτρα που έχει λάβει για να συμμορφωθεί προς την απόφαση αυτή.

51. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 4, η απόφαση απευθύνεται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

IV — Αιτήματα των μερών

52. Η προσφυγή της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (στο εξής: προσφεύγουσα) κατατέθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 26 Αυγούστου 1996.

53. Με την προσφυγή της η Γερμανία ζητεί από το ΔΕΚ να ακυρώσει την απόφαση 96/563/ΕΚ της Επιτροπής της 29ης Μαΐου 1996 σχετικά με την ενίσχυση του Land της Κάτω Σαξονίας προς την εταιρία JAKO Jadekost GmbH & Co KG και να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

54. Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

V — Εξέταση των λόγων ακυρώσεως

55. Η προσφεύγουσα προβάλλει τέσσερις λόγους, σχετικούς με α) την παραβίαση των δικαιωμάτων άμυνας, β) την εσφαλμένη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών, γ) τη λανθασμένη εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης και την παραβίαση της υποχρέωσης αιτιολογίας που απορρέει από το άρθρο 253 της Συνθήκης (πρώην άρθρο 190) και δ) τη λανθασμένη εφαρμογή από την Επιτροπή του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης και την παραβίαση της υποχρέωσης αιτιολογίας.

Α — *Πρώτος λόγος: παραβίαση των δικαιωμάτων αμύνης*

56. Με τον πρώτο λόγο προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι παράνομη επειδή παραβιάσθηκε η θεμελιώδης αρχή της προστασίας των δικαιωμάτων αμύνης. Ειδικότερα, διότι η Επιτροπή δεν επέτρεψε, ούτε στην προσφεύγουσα, ούτε στο Land, την πρόσβαση στις παρατηρήσεις τεσσάρων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων της Jadekost, που της είχαν σταλεί κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Τούτο συνιστά και παραβίαση θεμελιώδους τύπου της διαδικασίας, κατά την έννοια του άρθρου 173, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης, που συνεπάγεται την ακύρωση της προσβαλλόμενης απόφασης.

57. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι από απροσεξία δεν εστάλησαν οι επιστολές των ανταγωνιστικών της Jadekost εταιριών στην προσφεύγουσα. Ωστόσο, δεν στοιχειοθετείται παραβίαση των δικαιωμάτων αμύνης παρά μόνον αν η διαδικασία είχε καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα χωρίς αυτήν την παράλειψη. Θεωρεί ότι οι παρατηρήσεις αυτές δεν περιέχουν κανένα στοιχείο που συνυπολογίζεται για την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, σχετικά με τους κανόνες ανταγωνισμού που η προσφεύγουσα δεν έθεσε υπόψη της Επιτροπής κατά τα διάφορα στάδια της διαδικασίας εξέτασης από την τελευταία της επίδικης ενίσχυσης.

58. Κατά την παγία νομολογία του Δικαστηρίου [10], ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας, στο πλαίσιο οποιασδήποτε διαδικασίας που κινείται κατά ενός προσώπου και είναι ικανή να καταλήξει σε βλαπτική γι' αυτό πράξη, συνιστά θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου και πρέπει να διασφαλίζεται, ακόμη και εν απουσία ειδικής κανονιστικής ρυθμίσεως. Η αρχή αυτή επιτάσσει να παρέχεται η δυνατότητα στους αποδέκτες αποφάσεων, οι οποίες θίγουν σημαντικά τα συμφέροντά τους, να καθιστούν λυσιτελώς γνωστή την άποψή τους. Δηλαδή, σημαίνει ότι «στο πρόσωπο κατά του οποίου η Επιτροπή κίνησε διοικητική διαδικασία δόθηκε η δυνατότητα, στο πλαίσιο της ενλόγω διαδικασίας, να διατυπώσει αποτελεσματικώς την άποψή του ως προς το αληθές και το βάσιμο των περιστατικών και περιστάσεων που προβάλλονται και ως προς τα έγγραφα που έχει στη διάθεσή της η Επιτροπή προκειμένου να στηρίξει τον ισχυρισμό της ότι συντρέχει παραβίαση του κοινοτικού δικαίου» [11].

59. Περαιτέρω, το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι, σύμφωνα με την αρχή αυτή, πρέπει να παρέχεται στο οικείο κράτος μέλος η δυνατότητα να καθιστά λυσιτελώς γνωστή την άποψή του επί των παρατηρήσεων που έχουν υποβάλει ενδιαφερόμενοι τρίτοι, σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης και επί των οποίων η Επιτροπή προτίθεται να στηρίξει την απόφασή της. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, εφόσον δεν έχει δοθεί στο κράτος μέλος η δυνατότητα να σχολιάσει τις παρατηρήσεις αυτές, η Επιτροπή δεν μπορεί να τις λάβει υπόψη κατά την έκδοση της αποφάσεώς της κατά του κράτους αυτού [12].

10 — Βλ., ενδεικτικά, την απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Οκτωβρίου 1996, C-32/95 P, Επιτροπή κατά Lisrestal κ.λπ. (Συλλογή 1996, σ. I-5373, σκέψη 21).

11 — Βλ., ενδεικτικά, την απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Ιουλίου 1986, υπόθεση 40/85, Βέλγιο κατά Επιτροπής (Συλλογή 1986, σ. I-2321, σκέψη 28).

12 — Βλ., ενδεικτικά, την απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-301/87, Γαλλία κατά Επιτροπής (υπόθεση Boussac), ήδη μνημονευθείσα στην υποσημείωση 3 (σκέψη 30).

60. Περαιτέρω το Δικαστήριο έχει τονίσει[13] ότι «για να συνεπάγεται, όμως, αυτή η προσβολή του δικαιώματος της υπερασπίσεως ακύρωση, πρέπει να είναι δυνατόν, σε περίπτωση μη υπάρξεως αυτής της πλημμελείας, η διαδικασία να καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα».

61. Υπενθυμίζεται ότι, στην υπόθεση Boussac[14], το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι σχετικές παρατηρήσεις, οι οποίες κατατέθηκαν στο Δικαστήριο κατόπιν αιτήσεώς του, δεν περιείχαν καμία συμπληρωματική πληροφορία σε σχέση με τα στοιχεία που είχε ήδη στη διάθεσή της η Επιτροπή και ήδη γνώριζε η Γαλλική Κυβέρνηση. Υπ' αυτές τις συνθήκες, το γεγονός ότι η Γαλλική Κυβέρνηση δεν είχε τη δυνατότητα να σχολιάσει τις ενλόγω παρατηρήσεις δεν ήταν ικανό να επηρεάσει το αποτέλεσμα της διοικητικής διαδικασίας. Έτσι, απέρριψε σχετική αιτίαση της Γαλλικής Κυβέρνησης.

62. Θεωρώ ότι ο σκοπός της διαδικασίας διασφάλισης πλήρους προστασίας των δικαιωμάτων αμύνης δεν θίγεται αν, παρά την έλλειψη κοινοποίησης ορισμένων στοιχείων στον καθού στρέφεται μια διοικητική διαδικασία, ο τελευταίος, κατά τα διαδοχικά στάδια της ενλόγω διαδικασίας, έλαβε γνώση των ενλόγω στοιχείων και έτσι είχε τη δυνατότητα να λάβει θέση επί των αιτιάσεων που στηρίζονταν σε αυτά.

63. Εξάλλου, δεν μπορεί να επέλθει ακύρωση της προσβαλλομένης πράξεως εκ του λόγου αυτού, παρά μόνον όταν είναι δυνατόν, σε περίπτωση μη υπάρξεως αυτής της πλημμελείας, η διαδικασία να καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα. Το σχετικό δε βάρος της απόδειξης ανήκει στον διάδικο που ισχυρίζεται ότι ορισμένες από τις πληροφορίες που περιείχοντο στα μη κοινοποιηθέντα εγκαίρως έγγραφα θα επηρέαζαν σημαντικά στη διαμόρφωση του περιεχομένου της προσβαλλόμενης απόφασης, υπό τον όρον ότι θα κατατεθούν στο Δικαστήριο και θα καταστούν γνωστά στον διάδικο αυτό.

64. Καταρχάς, όσον αφορά τις παρατηρήσεις των ανταγωνιστικών της Jadekost επιχειρήσεων, που είχαν τεθεί υπόψη της Επιτροπής, πριν από την έκδοση της ανακοινώσεώς της, από τη μελέτη του φακέλου προκύπτει ότι το περιεχόμενο των παρατηρήσεων αυτών ήταν γνωστό στην προσφεύγουσα[15], η οποία μπορούσε να λάβει θέση επί των αιτιάσεων της Επιτροπής[16]. Άλλωστε, όπως προκύπτει από τις επιστολές που έστειλε η Επιτροπή στη Γερμανική Κυβέρνηση[17] και από επιστολές της τελευταίας στην Επιτροπή[18], οι εκπρόσωποί της ήταν ενήμεροι για το νομικό και πραγματικό πλαίσιο εντός του οποίου η Επιτροπή εντόπιζε την παραβίαση του κοινοτικού δικαίου, όπως εκτίθεται στο τέταρτο τμήμα της προσβαλλόμενης απόφασης.

13 — Απόφαση Boussac (σκέψη 31). Επίσης βλ. την απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 1987, υπόθεση 259/85, Γαλλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1987, σ. 4393, σκέψη 13).

14 — Στην υπόθεση αυτή, η Γαλλία είχε ζητήσει την ακύρωση αποφάσεως της Επιτροπής για ενισχύσεις που παρέσχε η Γαλλική Κυβέρνηση στον παραγωγό κλωστοϋφαντουργικών, ενδυμάτων και προϊόντων χάρτου Boussac Saint Frères.

15 — Τούτο συνάγεται από την τηλεομοιοτυπία της Επιτροπής προς τη Γερμανική Κυβέρνηση, της 1ης Σεπτεμβρίου 1994, η οποία παρατίθεται ως παράρτημα Β3, στο υπόμνημα αντικρούσεως. Σε αυτήν, ζήτησε από την προσφεύγουσα να της παράσχει περισσότερες πληροφορίες για τον ανταγωνισμό σε επίπεδο τιμών και για την κάλυψη του κόστους λειτουργίας της Jadekost.

16 — Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τα στοιχεία που προκύπτουν από τις επιστολές των ανταγωνιστικών επιχειρήσεων συζητήθηκαν με την προσφεύγουσα κατά τις συζητήσεις που είχε μαζί της στις 31 Αυγούστου 1994 και στις 28 Νοεμβρίου 1995.

17 — Βλ. και τις επιστολές με ημερομηνία 30 Ιουνίου 1994 και 20 Φεβρουαρίου 1995, που παρατίθενται ως παραρτήματα (Β1 και Β6) στο υπόμνημα αντικρούσεως της Επιτροπής.

18 — Επιστολές με ημερομηνία 2 Νοεμβρίου 1994 και 13 Απριλίου 1995, που παρατίθενται ως παραρτήματα (Β5 και Β7) στο υπόμνημα αντικρούσεως της Επιτροπής.

65. Από την ανακοίνωση της Επιτροπής (95/C 201/06), δημοσιευθείσα στις 5 Αυγούστου 1995, που εκδόθηκε σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 2, και απευθυνόταν στα υπόλοιπα κράτη μέλη και τους λοιπούς ενδιαφερομένους, προκύπτει ότι η Επιτροπή παρέσχε στοιχεία του νομικού και του πραγματικού πλαισίου εντός του οποίου εντόπιζε την παράβαση του κοινοτικού δικαίου από μέρους της Γερμανίας, λόγω της ενίσχυσης υπό μορφή εγγύησης που χορήγησε το Land της Κάτω Σαξονίας στην εταιρία Jadekost [19].

66. Οι σταλείσες στην Επιτροπή επιστολές, μετά τη δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα, δεν περιέχουν, κατά τη γνώμη μου, στοιχεία τα οποία δεν είχαν τεθεί υπόψη της Γερμανίας κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας και επί των οποίων δεν της είχε παρασχεθεί η δυνατότητα να αμυνθεί [20].

67. Συγκεκριμένα, παρατηρούμε ότι με κοινή επιστολή που απέστειλαν οι εταιρίες Pickenpack Tiefkühlgesellschaft GmbH & Co KG και Hussmann & Hahn GmbH & Co, με ημερομηνία 31 Αυγούστου 1995 [21], αναφερόμενες σε προηγούμενες επιστολές που είχαν στείλει, εξέθεταν, μεταξύ άλλων, την άποψή τους όσον αφορά τη νομιμότητα της ενίσχυσης, ανέφεραν ότι η Jadekost διέθετε τα προϊόντα της προς πώληση σε τιμές χαμηλότερες του κόστους παραγωγής δημιουργώντας σημαντικές ζημιές στις ανταγωνιστικές εταιρίες. Υπεστήριξαν δε ότι η Jadekost κατόρθωσε να λάβει την πίστωση μέσω της χορηγηθείσης από το Land εγγύησης. Επίσης, από επιστολή, με ημερομηνία 1η Σεπτεμβρίου 1995, την οποία απέστειλε η εταιρία Nordsee GmbH στην Κυβέρνηση του Land της Κάτω Σαξονίας, η οποία αναφέρεται σε δύο προηγούμενες επιστολές που είχε η ιδία εταιρία αποστείλει στις αρχές του Land, με ημερομηνίες 19 Αυγούστου 1994 και 23 Σεπτεμβρίου 1994, προκύπτει ότι κατήγγειλε στον Υπουργό Οικονομικών της Κάτω Σαξονίας τον καταστροφικό ανταγωνισμό της Jadekost σε βάρος των ανταγωνιστριών της [22]. Έτσι, εξέφραζε αμφιβολίες ως προς τη νομιμότητα της ενίσχυσης και υποστήριζε ότι η Jadekost χρησιμοποίησε την παρασχεθείσα χρηματοδοτική ενίσχυση για να κερδίσει μερίδια της αγοράς με τιμές που δεν κάλυπταν το κόστος, σε βάρος των ανταγωνιστών της. Τέλος, από επιστολή που απέστειλε η εταιρία Nordstern Lebensmittel AG, στις 4 Σεπτεμβρίου 1995 [23], προκύπτει ότι είχε καταγγείλει στην Επιτροπή ότι η Jadekost επιθυμούσε να αυξήσει σημαντικά το μερίδιό της στη γερμανική αγορά και ότι με την εμφάνισή της στην αγορά οι τιμές πωλήσεως των βαθύψυκτων προϊόντων δέχθηκαν μεγάλη πίεση. Αυτό είχε, κατά την εταιρία αυτή, ως αποτέλεσμα η Jadekost να οδεύει πρακτικά ήδη από τις αρχές του 1994 προς πτώχευση [24] (konkursreif) [25]. Επιπλέον, ενημέρωσε την Επιτροπή για την εξέλιξη των αγορών και τη μεταχείριση της υπόθεσης από το Κοινοβούλιο του Land της Κάτω Σαξονίας.

19 — Η ανακοίνωση αναφερόταν στις κατευθυντήριες γραμμές του 1994 και όχι του 1992, αλλά τούτο δεν σημαίνει ότι οι ενδιαφερόμενοι δεν γνώριζαν επί τη βάσει ποιων κανόνων στοιχειοθετείται η παράβαση του κοινοτικού δικαίου.

20 — Στοιχεία των επιστολών αυτών παρατίθενται στο δεύτερο τμήμα in fine της προσβαλλόμενης απόφασης.

21 — Την επιστολή αυτή παραθέτει η Επιτροπή, σε παράρτημα (B.14) στο υπόμνημα αντικρούσεως.

22 — Την επιστολή αυτή παραθέτει η Επιτροπή, σε παράρτημα (B.15) στο υπόμνημα αντικρούσεως.

23 — Την επιστολή παραθέτει η Επιτροπή, σε παράρτημα (B.16) στο υπόμνημα αντικρούσεως.

24 — Υπενθυμίζω ότι η διαδικασία πτώχευσης της εταιρίας Jadekost κινήθηκε στις 31 Μαρτίου 1995.

25 — Η ενλόγω εταιρία, στην ίδια επιστολή αναφέρει ότι τις επιφυλάξεις της σχετικά με το ύψος της εγγύησης που δικαιολογούσε ο αναμενόμενος όγκος εργασιών (erwartenden Geschäftsvolumens maximal) της Jadekost, η οποία εγγύηση δεν θα έπρεπε να ξεπερνά τα 4-5 εκατομμύρια DM, είχε καταστήσει γνωστές και στην Κυβέρνηση του Land με επιστολή της, στις 2 Μαρτίου 1994.

68. Εν κατακλείδι, θεωρώ ότι τα στοιχεία που υπάρχουν στις ανωτέρω επιστολές ουσιαστικά είχαν τεθεί υπόψη της προσφεύγουσας με προγενέστερες επιστολές της Επιτροπής ή με συζητήσεις που είχε μαζί της, και έτσι η προσφεύγουσα είχε μπορέσει να λάβει θέση επ' αυτών πριν από την έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης. Ο περί του αντιθέτου ισχυρισμός της προσφεύγουσας δύσκολα θα μπορούσε, εν πάση περιπτώσει, να ευσταθήσει, δεδομένων των στενότατων και μακρών διαβουλεύσεων μεταξύ Επιτροπής και γερμανικών αρχών κατά τα διάφορα στάδια της διαδικασίας [26]. Επιπλέον, θεωρώ ότι η προσφεύγουσα δεν απέδειξε, κατά τρόπο πειστικό, με το κατατεθέν υπόμνημα απαντήσεως, όταν έλαβε γνώση των στοιχείων αυτών, που περιέχονται στις μετά τη δημοσίευση της ανακοίνωσης της Επιτροπής επιστολές, ότι σε περίπτωση μη υπάρξεως αυτής της πλημμελείας, η διαδικασία θα μπορούσε να καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα.

69. Ενόψει των ανωτέρω, ο πρώτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Β — *Δεύτερος λόγος: εσφαλμένη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών*

70. Με τον δεύτερο λόγο ακυρώσεως προβάλλεται ότι η Επιτροπή δεν διαπίστωσε τα πραγματικά περιστατικά παρά μόνο κατά τρόπο ενμέρει ορθό και παρέλειψε να προβεί σε ορισμένες σημαντικές παρατηρήσεις.

71. Συγκεκριμένα, όσον αφορά την παρουσίαση ορισμένων νέων αποδεικτικών στοιχείων, νέων διαπιστώσεων και παρατηρήσεων στην προσφυγή, δηλαδή μετά την περάτωση της διοικητικής διαδικασίας, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι, μόνον αν η προηγηθείσα της δίκης διοικητική διαδικασία διεξήχθη νομίμως, είναι σημαντικό το χρονικό σημείο εκδόσεως της αποφάσεως. Ήτοι, αν η διαδικασία δεν διεξήχθη νομοτύπως, δεν θα ήταν δυνατόν να απαιτείται από την προσφεύγουσα να συμμορφωθεί προς ένα αυστηρό κανόνα αντιστοιχίας μεταξύ των λόγων που προβάλλονται στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας και των λόγων που αναπτύσσονται με το δικόγραφο της προσφυγής.

72. Κατά την προσφεύγουσα, η Επιτροπή αμέλησε να διεξαγάγει τη διοικητική διαδικασία κατά τρόπο ώστε να διαθέτει κατά την περάτωσή της όλα τα στοιχεία που είναι σημαντικά για την έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης. Επιπλέον, απέκρυψε από την προσφεύγουσα στοιχεία (πραγματικά περιστατικά και νομικά επιχειρήματα, considérations de fait et de droit) σημαντικά για την απόφαση.

73. Η προσφεύγουσα θεωρεί, εξάλλου, ότι δεν εκπίπτει του δικαιώματός της να προβάλλει επιχειρήματα, πληροφορίες και έγγραφα, κατά το στάδιο της προσφυγής, δηλαδή μετά την περάτωση της διοικητικής διαδικασίας. Η νομική εκτίμηση πραγματικής καταστάσεως μπορεί να αναπτύσσεται κατά το στάδιο της δίκης (tardive), διότι το κράτος μέλος δεν υποχρεούται ούτε να προ-

26 — Πρβλ. το σημείο 24 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα κ. F. Jacobs, στην ήδη μνημονευθείσα στην υποσημείωση 3 υπόθεση C-301/87, Γαλλία κατά Επιτροπής.

βαίνει σε εξαντλητική οριστική εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών ούτε να προσάγει τα νομικά επιχειρήματα κατά το στάδιο της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής. Ούτε το κοινοτικό δίκαιο περιέχει ρητές διατάξεις ως προς την έκπτωση κατά την προβολή ενστάσεων.

α) *Η παρουσίαση νέων στοιχείων*

74. Κατά την παγία νομολογία του Δικαστηρίου[27], η νομιμότητα αποφάσεως στον τομέα των ενισχύσεων πρέπει να εκτιμάται βάσει των πληροφοριών που μπορούσε να έχει στη διάθεσή της η Επιτροπή όταν έλαβε τη σχετική απόφαση. Όπως τόνιζε ο γενικός εισαγγελέας κ. Marco Darmon[28], ο έλεγχος του Δικαστηρίου περιορίζεται στη νομιμότητα της αποφάσεως και δεν μπορεί να συνεπάγεται την επανεξέταση του σχεδίου ενισχύσεως ενόψει στοιχείων που δεν είχαν προσκομισθεί στο στάδιο της διαδικασίας που κατέληξε στην προσβαλλόμενη απόφαση.

75. Έτσι, το Δικαστήριο, σε ορισμένες περιπτώσεις, δεν δέχθηκε την προσαγωγή ενώπιόν του πραγματικών στοιχείων που δεν είχαν προσαχθεί ενώπιον της Επιτροπής από ένα κράτος μέλος, όταν το ενλόγω κράτος μέλος δεν έδωσε συνέχεια σε αίτημα της Επιτροπής για παροχή πληροφοριών[29].

76. Στο μέτρο λοιπόν που πρόκειται για νέα πραγματικά στοιχεία που προσάγει η προσφεύγουσα ενώπιον του Δικαστηρίου, και τα οποία μετά από αίτημα της Επιτροπής δεν έθεσε υπόψη της τελευταίας κατά το στάδιο της διοικητικής διαδικασίας θεωρώ ότι δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη, έστω και αν πρόκειται για πραγματικά περιστατικά που προσάγονται συμπληρωματικά, των οποίων η προσφεύγουσα αντελήφθη τη σημασία μόνον μετά την έκδοση της επίμαχης απόφασης. Διότι, για να μπορέσει το Δικαστήριο να προβεί στον έλεγχο νομιμότητας της επίμαχης απόφασης, είναι αναγκαίο να υπάρχει αντιστοιχία μεταξύ των λόγων που προβάλλονται στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας και των λόγων που αναπτύσσονται με το δικόγραφο της προσφυγής.

β) *Επί της ουσίας*

77. Ως προς το περιεχόμενό του, ο δεύτερος λόγος περιέχει τρεις επιμέρους λόγους. Ο πρώτος αφορά τον προσδιορισμό του ύψους της ενίσχυσης, ο δεύτερος αφορά τις διαπιστώσεις πραγματικών περιστατικών σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές, και ο τρίτος αφορά τις διαπιστώσεις σχετικά με τη νόθευση του ανταγωνισμού.

27 — Βλ. τις αποφάσεις της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, υπόθεση C-241/94, Γαλλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1996, σ. I-4551, σκέψη 33), της 10ης Ιουλίου 1986, υπόθεση 234/84, Βέλγιο κατά Επιτροπής (Συλλογή 1986, σ. 2263, σκέψη 16) και της 20ής Μαρτίου 1984, υπόθεση 84/82, Γερμανία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1984, σ. 1451).

28 — Βλ. το σημείο 8, in fine των προτάσεών του στην υπόθεση 248/84, Γερμανία κατά Επιτροπής, επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 1987 (Συλλογή 1987, σ. 4013).

29 — Βλ., ενδεικτικά, την προμνημονευθείσα στην υποσημείωση 27 απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, Γαλλία κατά Επιτροπής (σκέψεις 36 και 37).

1) Ως προς το ύψος του ποσού της ενίσχυσης

78. Με τον πρώτο επιμέρους λόγο του δευτέρου λόγου ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι η Επιτροπή έσφαλε κατά τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών για την εκτίμηση τόσο του κατά πόσον υπάρχει όσο και ποιο είναι το ύψος της ενίσχυσης. Ο πρώτος επιμέρους λόγος διαιρείται σε έξι σκέλη.

i) Σχετικά με την ύπαρξη άλλων δυνατοτήτων χρηματοδότησης

79. Η προσφεύγουσα προβάλλει ότι η Επιτροπή παρέλειψε να εκτιμήσει επαρκώς την ύπαρξη άλλων δυνατοτήτων χρηματοδότησης της Jadekost κάτι το οποίο η ιδία δεν είχε αποκλείσει κατά τη διοικητική διαδικασία.

80. Εν προκειμένω, από τη μελέτη του φακέλου της υπόθεσης προκύπτει ότι η Επιτροπή προέβη σε όλες εκείνες τις ενέργειες που προβλέπει η διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, για τη συγκέντρωση όλων των στοιχείων που ήταν αναγκαία για την εξέταση της επίμαχης εγγύησης που παρέσχε το Land για την εξασφάλιση της τραπεζικής πίστωσης που έλαβε η Jadekost.

81. Η προσφεύγουσα προέβαλε μόνο με το δικόγραφο της προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου, όχι και κατά το στάδιο της διοικητικής διαδικασίας, ότι η Επιτροπή δεν ανεζήτησε ενεργά κατά πόσον υπήρχαν άλλες δυνατότητες χρηματοδότησης. Επομένως, ο σχετικός λόγος δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη, κατά τα ανωτέρω λεχθέντα, αφού δεν προβλήθηκε, κατά τη διοικητική διαδικασία.

82. Εξάλλου, αφού η Επιτροπή αποφασίζει με βάση τα στοιχεία που θέτει στη διάθεσή της το κράτος μέλος κατά τη διοικητική διαδικασία, θεωρώ ότι δεν υποχρεούται να εξετάσει σε κάθε περίπτωση παροχής εγγύησης τις υποθετικές άλλες δυνατότητες χρηματοδότησης εφόσον ο ίδιος ο ενδιαφερόμενος δεν το πράττει.

ii) Σχετικά με την ύπαρξη άλλων ασφαλειών

83. Η προσφεύγουσα προβάλλει ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της, για τον καθορισμό του ύψους της ενίσχυσης, την ύπαρξη σημαντικών ασφαλειών υπέρ των πιστωτριών της Jadekost τραπεζών [30].

84. Η επιχειρηματολογία αυτή δεν με πείθει. Όπως τονίζει η Επιτροπή, από τα έγγραφα που προσήγαγε η προσφεύγουσα, από τη

30 — Συγκεκριμένα, στην τέταρτη φράση της έκτης παραγράφου του τρίτου τμήματος της προσβαλλόμενης απόφασης αναφέρεται ότι: «Δεδομένου ότι κατά τη φάση εκκίνησης η εταιρία διέθετε πολύ περιορισμένο αριθμό ασφαλειών, η εταιρία Jadekost κατέβαλε προσπάθειες για την παροχή εκ μέρους του Land μιας εγγύησης επί της πίστωσης λειτουργίας που της είχε χορηγηθεί από την τράπεζα με την οποία συνεργαζόταν συνήθως, την Bayerische Hypotheken- und Wechselbank AG.»

θέση που έλαβε η Κυβέρνηση του Land και από τη γνωμοδότηση ορκωτών λογιστών προκύπτει ότι οι ασφάλειες ήσαν περιορισμένης αξίας [31]. Συγκεκριμένα, στη σελίδα 30 της γνωμοδότησης (Entscheidungsvorlage) της C & L Deutsche Revision, την οποία απέστειλε εν παραρτήματι σε επιστολή της, με ημερομηνία 3 Ιανουαρίου 1996, η προσφεύγουσα στην Επιτροπή [32], επεξηγείται για ποιους λόγους ο κίνδυνος για τον εγγυητή ήταν πολύ μεγάλος.

85. Επίσης, όπως αναφέρει η Επιτροπή (σημείο 46 του υπομνήματος αντικρούσεως), η Κυβέρνηση του Land της Κάτω Σαξονίας, σε απάντηση που έδωσε σε ερώτηση που της απευθύνθηκε στο τοπικό Κοινοβούλιο του Land, δέχθηκε ότι: «Ακριβώς επειδή η εγγύηση επαγόταν κίνδυνο, υπεβλήθη σε έγκριση του υπουργικού συμβουλίου και στην επιτροπή προϋπολογισμού του Κοινοβουλίου της Κάτω Σαξονίας (...). Η πλειοψηφία των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου και η επιτροπή προϋπολογισμού αποφάνθηκαν υπέρ της εγγύησης. Το Land όφειλε να αποφασίσει αν θα βοηθούσε την επιχείρηση να υπερβεί τις παρούσες δυσκολίες της ή θα προκαλούσε πτώχευση αρνούμενο την ενίσχυση αυτή» [33].

86. Τέλος, θεωρώ ότι η θέση της Επιτροπής επιβεβαιώνεται και από τις διατάξεις των γενικών οδηγιών περί εγγυοδοσίας του Land της Κάτω Σαξονίας, που αφορούν τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη χορήγηση εγγύησης από το Land. Συγκεκριμένα, στο σημείο 3 των γενικών οδηγιών, στο οποίο παραπέμπει η Επιτροπή (σημείο 120 του υπομνήματος αντικρούσεως), θεσπίζεται η αρχή της επικουρικότητας, σύμφωνα με την οποία, «μια εγγύηση δεν χορηγείται καταρχήν παρά μόνον αν τα μέτρα δεν μπορούν να εκτελεσθούν διαφορετικά, κυρίως διότι δεν είναι διαθέσιμη καμία επαρκής ασφάλεια και δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί εγγύηση από την Niedersächsische Bürgschaftsbank (NBB) GmbH».

iii) Σχετικά με τη μείωση του κόστους παραγωγής

87. Η προσφεύγουσα προβάλλει ότι η εγγύηση δεν ήταν μια conditio sine qua non της παραγωγής. Η πτώση του κόστους παραγωγής δεν ανερχόταν στο 100 %, όπως ισχυρίζεται η Επιτροπή, αφού το κόστος παραγωγής αυξάνει επειδή η επιχείρηση πληρώνει αυξημένα επιτόκια. Μόνον η μείωση του επιτοκίου λόγω της εγγυοδοσίας επιτρέπει τη μείωση των εξόδων της επιχείρησης.

88. Εν προκειμένω, αρκεί, νομίζω, να τονισθεί, συμφωνώντας κατά τούτο με την Επιτροπή, ότι η παροχή εγγύησης, εκ του αποτελέσματός της, επιφέρει μείωση του κόστους για την επιχείρηση, η δε διαπίστωση αυτή της Επιτροπής δεν είναι προφανώς εσφαλμένη. Διότι η ωφελούμενη επιχείρηση δεν θα μπορούσε να παράγει χωρίς την πίστωση υπέρ της οποίας συστάθηκε η εγγύηση, στο μέτρο

31 — Όπως άλλωστε το τονίζει η Επιτροπή, η προσφεύγουσα σε επιστολή της με ημερομηνία 19 Ιουλίου 1994 (παρατιθέμενη ως παράρτημα Β2, στο υπόμνημα αντικρούσεως), ανέφερε ότι «για να καλύψουν τις ανάγκες σε κεφάλαιο λειτουργίας, οι τράπεζες απαιτούσαν να εγγυηθεί το Land της Κάτω Σαξονίας, για το 80 % πίστωσης 35 000 000 DM».

32 — Η Επιτροπή την παραπέμπει ως παράρτημα (Β9) στο υπόμνημα αντικρούσεως.

33 — Σύμφωνα δε με το σημείο δε 1.3 των ανωτέρω οδηγιών, στο οποίο παραπέμπει η Επιτροπή στο σημείο 46 του υπομνήματος αντικρούσεως, ένα αίτημα εγγύησης πρέπει να εγκρίνεται από την επιτροπή προϋπολογισμού του (τοπικού) Κοινοβουλίου σε περίπτωση που θα έπρεπε να γίνει παρέκκλιση από τους κανόνες των οδηγιών.

που δεν θα μπορούσε να διαθέτει τις αναγκαίες πιστώσεις για την εξακολούθηση της δραστηριότητάς της. Τούτο, όμως, το ζήτημα αναπτύσσεται κατωτέρω, κατά την εξέταση αφενός του τετάρτου σκέλους του πρώτου επιμέρους λόγου του δευτέρου λόγου ακυρώσεως και αφετέρου του τρίτου λόγου ακυρώσεως, ειδικότερα στην ανάλυση για τον καθορισμό του ύψους της εγγύησης.

iv) Σχετικά με το ποσό της ενίσχυσης και το επιτόκιο του δανείου

89. Σχετικά με το ύψος του ποσού της ενίσχυσης και το επιτόκιο του δανείου, η προσφεύγουσα προβάλλει, καταρχάς, ότι ο κίνδυνος που ανελάμβανε ο εγγυητής (το Land της Κάτω Σαξονίας) δεν αντιστοιχούσε σε όλο το ποσό για το οποίο παρεσχέθη η εγγύηση[34]. Επικαλείται δε τις σχετικές με την εγγυοδοσία οδηγίες του Land, σύμφωνα με τις οποίες πρέπει να υπάρχει μεγάλη πιθανότητα ότι η πίστωση, για την οποία παρέχεται η εγγύηση, θα μπορέσει πράγματι να επιστραφεί. Εν συνεχεία, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι το επιτόκιο για το χορηγηθέν στη Jadekost δάνειο ήταν ανώτερο του μέσου επιτοκίου της αγοράς που χορηγούν οι τράπεζες για παρόμοια δάνεια. Η δε Επιτροπή παρέλειψε να προβεί σε σύγκριση με τα συνήθως καταβαλλόμενα επιτόκια για χορηγούμενα δάνεια.

90. Καταρχάς, θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι το Δικαστήριο, στην υπόθεση Boussac[35], εξετάζοντας το ζήτημα κατά πόσον ορισμένα μέτρα[36] που είχε λάβει η Γαλλική Κυβέρνηση υπέρ της επιχείρησης κλωστοϋφαντουργικών, ενδυμάτων και προϊόντων χάρτου Boussac Saint Frères, είχαν τον χαρακτήρα κρατικών ενισχύσεων, έκρινε ότι θα πρέπει να εφαρμοσθεί το κριτήριο «το οποίο λαμβάνει ως βάση τις δυνατότητες της επιχειρήσεως να αντλήσει τα σχετικά ποσά από την κεφαλαιαγορά». Στη συνέχεια τόνισε (σκέψη 40), μεταξύ άλλων, ότι από τη δικογραφία προέκυπτε πως η οικονομική κατάσταση της εταιρίας, τον κρίσιμο χρόνο ήταν τέτοια, που «λαμβανομένης υπόψη της ανεπαρκείας των δυνατοτήτων αυτοχρηματοδοτήσεώς της, δεν θα ήταν σε θέση να συγκεντρώσει τα απαραίτητα ποσά από την κεφαλαιαγορά». Παρετήρησε δε, περαιτέρω, ότι οι πρώτες ιδιωτικές επενδύσεις, που ήσαν πολύ μικρότερης αξίας από τις κρατικές συνεισφορές, δεν έγιναν παρά μόνο μετά τη χορήγηση των συνεισφορών αυτών. Δηλαδή, κατέληξε, οι συνεισφορές κεφαλαίων στην ωφελούμενη επιχείρηση (τη Boussac) αποτελούσαν ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

91. Ενόψει της νομολογίας αυτής του Δικαστηρίου, θεωρώ ότι ορθώς η Επιτροπή προβάλλει ότι το ποσό της ενίσχυσης ισούται με το ολικό ποσό για το οποίο χορηγήθηκε η

34 — Κατά την επ' ακροατηρίου διαδικασία επανέλαβε, κατ' επίκληση σχετικής ανακοίνωσης της Επιτροπής (96/C 68/06, ανακοίνωση σχετικά με τις ενισχύσεις de minimis· ΕΕ C 68, της 6ης Μαρτίου 1996, σ. 9), ότι όταν υπάρχουν σημαντικές ασφάλειες η ενίσχυση δεν μπορεί να ανέρχεται στο 100 % του ποσού υπέρ του οποίου χορηγήθηκε εγγύηση.

35 — Απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1990, Γαλλία κατά Επιτροπής, που ήδη μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 3 (σκέψη 39).

36 — Επρόκειτο για συνεισφορές κεφαλαίων, χορήγηση δανείων με επιδοτούμενα επιτόκια και μείωση των κοινωνικοασφαλιστικών εισφορών.

εγγύηση. Διότι, δεδομένου ότι ο κίνδυνος για τον εγγυητή ήταν πολύ μεγάλος, όπως πιστοποιούσε η γνωμοδότηση της C & L Deutshe Revision, χωρίς την εγγύηση η πίστωση, την οποία έλαβε η Jadekost, δεν θα χορηγείτο. Συνεπώς, δίχως την εγγύηση, η επιχείρηση δεν θα λειτουργούσε και δεν θα παρήγαγε πλέον, αλλά θα είχε πτωχεύσει. Η χορήγηση εγγύησης κατέστησε δυνατό να λάβει η Jadekost την πίστωση που της επέτρεψε να εξακολουθήσει τη λειτουργία της και το ύψος της ενίσχυσης δεν μπορεί να είναι διαφορετικό από το ύψος της χορηγηθείσας πίστωσης, η δε σχετική διαπίστωση της Επιτροπής δεν είναι, κατά τη γνώμη μου, προφανώς εσφαλμένη[37]. Ενόψει τούτου, παρέλκει η έρευνα του ζητήματος κατά πόσον το ύψος του επιτοκίου με το οποίο της χορηγήθηκε το δάνειο σε σχέση με τα επιτόκια με τα οποία χορηγούνταν δάνεια στην αγορά, την επίμαχη περίοδο, αποδεικνύει την ευνοϊκή θέση στην οποία περιήλθε η Jadekost σε σχέση με τις ανταγωνίστριές της.

37 — Η ανακοίνωση της Επιτροπής (96/C 68/06), την οποία επικαλείται η προσφεύγουσα, αποτελεί απλώς μορφή οδηγιών, ο σημαντικός χαρακτήρας των οποίων συνίσταται στο ότι μέσω αυτών αποσαφηνίζεται η πολιτική της Επιτροπής σε διαφόρους τομείς [όσον αφορά την έννοια της οδηγίας, ιδίως στο γαλλικό διοικητικό δίκαιο, βλ., σχετικά, Prokopios Pavlopoulos, «La directive en droit administratif», Παρίσι, L.G.D.J., 1978 (στη σειρά «Bibliothèque de Droit Public», τόμος 128, XX και 268 σ.), passim, Jean Boulouis, «Sur une catégorie nouvelle d'actes juridiques: les "directives", άρθρο in «Recueil d'Etudes en hommage à Charles Eisenmann», Παρίσι, εκδ. Cujas, 1977 (σ. 191 έως 203) και Pierre Delvolvé, «La notion de directive», άρθρο in A.J.D.A. 1974 (σ. 459 έως 473)]. Πέραν τούτου, θεωρώ ότι δεν μπορεί να συναχθεί με βάση αυτή την ανακοίνωση ότι οι διαπιστώσεις και η εκτίμηση της Επιτροπής είναι προφανώς εσφαλμένες, στο μέτρο που, όπως ήδη ανέλυσα, λόγω της οικονομικής κατάστάσεως της επιχειρήσεως Jedekost, ο κίνδυνος για τον εγγυητή εκτιμάτο ότι ήταν πολύ μεγάλος.
Υπενθυμίζω ότι στην ενλόγω ανακοίνωση ορίζεται ότι για τις εγγυήσεις δανείων, το ισοδύναμο επιχορήγησης για δεδομένο έτος μπορεί να υπολογισθεί 1) είτε με την ίδια μέθοδο όπως και το ισοδύναμο επιχορήγησης ενός επιδοτούμενου δανείου, αφαιρουμένων των καταβληθέντων ασφάλιστρων: η επιδότηση επιτοκίου αντιπροσωπεύει τη διαφορά μεταξύ του επιτοκίου αναφοράς και εκείνου που εφαρμόζεται χάρη στην κρατική εγγύηση, 2) είτε ως διαφορά μεταξύ α) του αναπόσβεστου εγγυημένου ποσού σταθμισμένου με τον συντελεστή κινδύνου (πιθανότητα μη εξόφλησης) και β) του καταβληθέντος ασφάλιστρου, δηλαδή: (εγγυημένο ποσό x συντελεστής κινδύνου)-ασφάλιστρο.
Στην υπό κρίση υπόθεση η δοθείσα εγγύηση αντιστοιχούσε στο 80 % της πίστωσης των 35 000 000 DM που χορηγήθηκε στη Jadekost. Αφαιρουμένων των εξόδων συστάσεως φακέλου και των εξόδων διαχείρισης της εγγύησης, το καθαρό ισοδύναμο επιδότησης αντιστοιχούσε σε 98,7 % του ποσού των 25 600 000 DM, στο οποίο αντιστοιχούσε η εγγύηση. Εφαρμόζοντας την καθαρή ισοδύναμη επιδότηση ύψους 98,7 % προκύπτει ποσό 25 267 200 DM. Εξ αυτών 10 688 025 DM (ίσο με τα 42,3 %) αναλογούν στα προϊόντα με βάση το ψάρι.

ν) Σχετικά με την εξέλιξη της αγοράς

92. Κατά την προσφεύγουσα, η πτώση των τιμών που παρατηρήθηκε στον τομέα των προϊόντων με βάση το ψάρι άρχισε πριν από την είσοδο της Jadekost στην αγορά, τον Ιούνιο του 1993, και εξακολούθησε ανεξάρτητα από τη δραστηριότητα της τελευταίας. Επικαλείται σχετικά τη γνωμοδότηση της C & L Deutsche Revision, η οποία κατέληγε ότι η Jadekost είχε καλές προοπτικές για το μέλλον. Επιπλέον, προβάλλει ότι ούτε ο όμιλος Nordfrost ούτε οι ανταγωνίστριες επιχειρήσεις προέβλεπαν κορεσμό της αγοράς. Ουσιαστικά θεωρεί ότι η Επιτροπή ανέλυσε αρνητικά την εξέλιξη της ενλόγω αγοράς.

93. Κατά την Επιτροπή, τα πραγματικά περιστατικά που εκθέτει η προσφεύγουσα δεικνύουν ότι ήταν δυνατόν για την Jadekost να πραγματοποιήσει πενιχρά μόνο κέρδη.

94. Θεωρώ ότι αυτή η εκτίμηση της Επιτροπής είναι σύμφωνη με εκείνη της γνωμοδότησης της C & L Deutsche Revision που συμπέραινε ότι, λαμβανομένης υπόψη της μείωσης της οικονομικής δυνατότητας, της δυσχερώς προβλέψιμης εξέλιξης του ομίλου Nordfrost και της εξέλιξης της αγοράς, ο κίνδυνος για τον εγγυητή ήταν πολύ μεγάλος. Τούτο επιβεβαιώθηκε και από το γεγονός ότι στις 31 Μαρτίου 1995 κινήθηκε διαδικασία πτώχευσης κατά της Jadekost. Εξάλλου, τα στοιχεία που προκύπτουν από τη γνωμοδό-

τηση της C & L Deutsche Revision οδηγούν, κατά τη γνώμη μου, στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει, εν προκειμένω, πλάνη περί τα πράγματα ούτε προφανώς εσφαλμένη εκτίμηση της Επιτροπής, γι' αυτό και ο σχετικός λόγος της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

vi) Σχετικά με τη συνολική εκτίμηση

95. Κατά την προσφεύγουσα, υφίσταται σύνδεσμος μεταξύ των συμπληρωματικών αναγκών σε χρήμα της Jadekost και του συνολικού σχεδίου επενδύσεων. Εκ τούτου συνάγει ότι η εγγύηση που χορήγησε το Land θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί προς χρηματοδότηση των υπολειπομένων επενδύσεων, κατά τρόπον ώστε τα κεφάλαια της Jadekost να χρησιμοποιηθούν προς κάλυψη των αναγκών ρευστότητας που αντιμετώπιζε. Τονίζει ότι απλώς για λόγους απλοποίησης αποφάσισε τη χρησιμοποίησή τους ως «πίστωση εκμετάλλευσης» (crédit d'exploitation), δίχως να υποστηρίζει ότι η εγγύηση θα παρείχετο για μια πίστωση επενδύσεως και όχι για μια πίστωση εκμεταλλεύσεως (πίστωση λειτουργίας). Ωστόσο, ισχυρίζεται ότι στο πλαίσιο μιας ολικής εκτίμησης, το ουσιώδες είναι ότι το ποσό του συνόλου της ενίσχυσης που χορηγήθηκε στη Jadekost δεν υπερβαίνει το ανώτατο όριο της επιτρεπτής για την εκτέλεση του σχεδίου ενίσχυσης.

96. Η Επιτροπή τονίζει ότι η προσφεύγουσα ως τις 13 Απριλίου 1995, χαρακτήριζε την πίστωση, για την οποία δόθηκε η επίμαχη εγγύηση, ως πίστωση εκμεταλλεύσεως (πίστωση λειτουργίας, Betriebsmittel) [38]. Τούτο πράγματι προκύπτει και από όλα τα διαθέσιμα τραπεζικά έγγραφα, την αίτηση που κατέθεσε η Jadekost στην Κυβέρνηση του Land της Κάτω Σαξονίας [39], την απόφαση της Κυβέρνησης του Land, με ημερομηνία 1 Μαρτίου 1994 [40] με την απόφαση που έλαβε στις 6 Απριλίου 1994 η κοινοβουλευτική επιτροπή πιστώσεων [41].

97. Εκ των ανωτέρω συνάγεται, κατά τη γνώμη μου, ότι, εν προκειμένω, δεν συντρέχει κάποιο σφάλμα, και μάλιστα ουσιώδες, από μέρους της Επιτροπής ως προς τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών, για τον λόγο ότι δεν προέβη σε εκτίμηση του συνολικού σχεδίου επενδύσεων που θα πραγματοποιούσε η Jadekost και όχι μόνο του τμήματος εκείνου που αφορούσε τις ανάγκες σε χρήμα της εταιρίας αυτής, για το οποίο της χορηγήθηκε η ενίσχυση.

2) Ως προς τις διαπιστώσεις των πραγματικών περιστατικών που αφορούν τις κατευθυντήριες γραμμές

98. Ο δεύτερος επιμέρους λόγος του δευτέρου λόγου ακυρώσεως που προβάλλει η προσφεύγουσα αφορά τις διαπιστώσεις

38 — Παραθέτει επιστολή, με ημερομηνία 22 Ιουλίου 1994 που της απηύθυνε η προσφεύγουσα (παράρτημα B2 που είναι συνημμένο στο υπόμνημα αντικρούσεως).

39 — Στην αίτηση αυτή, συνημμένη εν παραρτήματι (B19) στο υπόμνημα αντικρούσεως της Επιτροπής, αναγράφεται ως προβλεπόμενη χρήση της πίστωσης: «Betriebsmittelkredit für das Umlaufvermögen».

40 — Αναφέρεται αυτούσια στην έκτη παράγραφο in fine του τμήματος III της προσβαλλόμενης απόφασης.

41 — Η απόφαση αυτή παρατίθεται στο παράρτημα B2 που είναι συνημμένο στο υπόμνημα αντικρούσεως της Επιτροπής, κατά την οποία τούτο προκύπτει και από την αποδοχή της εγγύησης της 2ας Μαΐου 1994.

πραγματικών περιστατικών σχετικών με τις κατευθυντήριες γραμμές στον τομέα της αλιείας. Συγκεκριμένα, προβάλλεται ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της ότι η εγγύηση δόθηκε με την προϋπόθεση να ακολουθηθεί το σχέδιο χρηματοδότησης που συνέταξε η Jadekost στις 23 Μαρτίου 1994, όπως ενημερώθηκε στις 18 Οκτωβρίου 1994, που προέβλεπε τη χρησιμοποίηση των ποσών· η συμμόρφωση προς το σχέδιο αυτό ελέγχετο από το Land της Κάτω Σαξονίας. Αυτό το σχέδιο αντιστοιχούσε σε εκείνο που παρουσιάσθηκε στο πόρισμα των εμπειρογνωμόνων για τα έτη 1994-1995. Επιπλέον, κατά την προσφεύγουσα, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν περιέχει καμία διαπίστωση ούτε για τις παραχθείσες ποσότητες ούτε για τις μονάδες παραγωγής ή τα μέσα παραγωγής.

99. Όμως, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, στην προσβαλλόμενη απόφαση γίνεται αναφορά στο σχέδιο χρηματοδότησης [42]. Επίσης, η προσβαλλόμενη απόφαση περιείχε εναλλακτική χρήση των κριτηρίων που περιέχονται στο σημείο 1.3 των κατευθυντηρίων γραμμών, κατά τρόπο ώστε η Επιτροπή δεν όφειλε να εξετάσει αν η εγγύηση συνδεόταν καθοιονδήποτε τρόπο με τις παραγόμενες ποσότητες, κ.λπ. Συνεπώς, είναι αβάσιμος ο λόγος ότι εν προκειμένω ελλείπει η σχετική με την εφαρμογή των κατευθυντηρίων γραμμών διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών από μέρους της Επιτροπής.

3) Ως προς τις διαπιστώσεις που αφορούν τη νόθευση του ανταγωνισμού

42 — Όγδοη παράγραφος του τρίτου τμήματος και ένατη παράγραφος του τέταρτου τμήματος της προσβαλλόμενης απόφασης.

100. Με τον τρίτο επιμέρους λόγο του δευτέρου λόγου ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι είναι ανεπαρκείς οι διαπιστώσεις σχετικά είτε με την ύπαρξη ενίσχυσης νοθεύουσας τον ανταγωνισμό είτε με την υποτιθέμενη ελάφρυνση του κόστους για την Jadekost που απορρέει από τη χορήγηση εγγύησης.

101. Ως προς τον ορισμό της αγοράς, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι η απλή αναφορά στην αγορά «βαθύψυκτων προϊόντων με βάση το ψάρι» και σε «ραβδία ψαριού, φιλέτα ψαριού με ή χωρίς γαρνιτούρα» δεν συνιστά επαρκή διαπίστωση πραγματικών περιστατικών. Επιπλέον, η Επιτροπή παρέλειψε να προβεί σε διαπιστώσεις στην ευρωπαϊκή αγορά, κυρίως για το πόσο σημαντική είναι η παραγωγή βαθύψυκτων προϊόντων με βάση το ψάρι στα άλλα κράτη μέλη. Επικαλείται δε στατιστικές για την παραγωγή βαθύψυκτων προϊόντων με βάση το ψάρι, σύμφωνα με τις οποίες η παραγωγή παρόμοιων προϊόντων από την Jadekost δεν αντιπροσωπεύει παρά ένα μικρό μέρος από τη συνολική παραγωγή στην κοινή αγορά.

102. Ωστόσο, όπως τονίζει η Επιτροπή, στην προσβαλλόμενη απόφαση γίνεται ρητή μνεία ότι υφίσταται ανταγωνισμός στην αγορά των βαθύψυκτων προϊόντων με βάση το ψάρι και σε εκείνη «ραβδίων ψαριού, φιλέτων ψαριού με ή χωρίς γαρνιτούρα». Επιπλέον, προβάλλει ότι υφίσταται προφανής ανταγωνισμός στη Γερμανία και την Κοινότητα, όπως διαπιστώθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση (παράγραφος 1, του πρώτου τμήματος). Τούτο δε προκύπτει και από τα έγγραφα που αντήλλαξε με τις εθνικές αρχές και προσκόμισε η προσφεύγουσα. Δηλαδή, υπάρ-

χουν στην προσβαλλόμενη απόφαση διαπιστώσεις σχετικά με τη νόθευση του ανταγωνισμού. Το αν είναι ή όχι επαρκείς θα το εξετάσω κατωτέρω, κατά την ανάλυση του τρίτου λόγου ακυρώσεως.

103. Ενόψει των ανωτέρω, ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως θα πρέπει να απορριφθεί.

Γ — *Τρίτος λόγος: εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης*

104. Με τον τρίτο λόγο ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι η Επιτροπή εφάρμοσε εσφαλμένα το άρθρο 92, παράγραφο 1, της Συνθήκης. Διαιρεί τον λόγο αυτό σε τρεις επιμέρους λόγους, που αφορούν, καταρχάς, την εσφαλμένη προσφυγή στις κατευθυντήριες γραμμές για να καθορίσουν κατά πόσον συντρέχουν οι όροι του άρθρου 92, παράγραφος 1, για να υπάρχει ενίσχυση, στη συνέχεια τον εσφαλμένο νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών και, τέλος, σοβαρές παραβάσεις της υποχρέωσης αιτιολογίας, που προβλέπει το άρθρο 190, της Συνθήκης.

105. Πριν όμως εξετάσω τους λόγους της προσφεύγουσας θα ήθελα να αναλύσω με συντομία την έννοια της νόθευσης του ανταγωνισμού κατά το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

α) *Ανάλυση της νομολογίας*

106. Όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 92, παράγραφος 1, αρκεί, για την εφαρμογή της διατάξεως αυτής, η συγκεκριμένη ενίσχυση να «απειλεί» να νοθεύσει τον ανταγωνισμό. Συγκεκριμένα, κατά τα προβλεπόμενα από το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά οι ενισχύσεις που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της «ευνοϊκής μεταχειρίσεως» επιχειρήσεων [43]. Η ύπαρξη ενίσχυσης προϋποθέτει, συνεπώς, ότι παρέχεται, άμεσα ή έμμεσα, σε μια επιχείρηση κάποιο πλεονέκτημα [44].

107. Δηλαδή, όταν η Επιτροπή κατονομάζει μια επιχείρηση ως αποδέκτη μιας ενισχύσεως, πρέπει να προσδιορίζει ποια είναι η ωφέλεια την οποία αποκομίζει η επιχείρηση από την κρατική παρέμβαση, καθόσον η έλλειψη της προϋποθέσεως αυτής αναιρεί τον χαρακτήρα της κρατικής παρέμβασης ως ενισχύσεως έναντι της συγκεκριμένης επιχειρήσεως [45].

43 — Υπενθυμίζω ότι το Δικαστήριο στην απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 1984, υπόθεση 323/82, Intermills (Συλλογή 1984, σ. 3809, σκέψη 32), τόνισε: «(...) η χορήγηση ενισχύσεων, (...) δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αυτομάτως αντίθετη προς τις διατάξεις της Συνθήκης. Οποιαδήποτε, επομένως, και αν είναι η μορφή υπό την οποία χορηγούνται οι ενισχύσεις, (...) στην Επιτροπή εναπόκειται να εξετάσει αν οι εν λόγω ενισχύσεις αντίκεινται προς το άρθρο 92, παράγραφος 1, και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, να κρίνει αν μπορούν, ενδεχομένως, να εξαιρεθούν δυνάμει της παραγράφου 3 του εν λόγω άρθρου, αιτιολογώντας σχετικά την απόφασή της».

44 — Πρβλ. Christian Gavalda και Gilbert Parléani, «Droit des affaires de l'Union Européenne», Paris, Litec, 2η έκδ., 1998, σ. 394 επ. (§ 737).

45 — Βλ. Bellamy & Child, «Common Market Law of Competition», 4η έκδοση, 1993, σ. 911, αριθ. 18-004.

108. Η νομολογία έχει δώσει ευρύ περιεχόμενο στην έννοια της νοθεύσεως του ανταγωνισμού. Έτσι, γίνεται δεκτό ότι ο ανταγωνισμός νοθεύεται στο μέτρο που η κρατική παρέμβαση προκαλεί τεχνητή μεταβολή ορισμένων στοιχείων του κόστους παραγωγής μιας επιχειρήσεως και ενισχύει την θέση της έναντι άλλων επιχειρήσεων που την ανταγωνίζονται στο ενδοκοινοτικό εμπόριο [46]. Στην απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 1980, Philip Morris το Δικαστήριο έκρινε ότι η ενίσχυση που είχε δοθεί προς την τότε προσφεύγουσα «θα συνέβαλε στην αύξηση της παραγωγικής της δυναμικότητας και, κατά συνέπεια, στην αύξηση της ικανότητάς της να τροφοδοτεί τα εμπορικά ρεύματα, συμπεριλαμβανομένων των μεταξύ κρατών μελών υφισταμένων εμπορικών ρευμάτων» και ότι «θα μείωνε το κόστος της μετατροπής των εγκαταστάσεων παραγωγής και έτσι θα παρείχε στην προσφεύγουσα ένα πλεονέκτημα στον ανταγωνισμό με παραγωγούς που έχουν πραγματοποιήσει ή έχουν την πρόθεση να πραγματοποιήσουν με δικά τους έξοδα ανάλογη αύξηση της ικανότητας αποδόσεως των εγκαταστάσεών τους» [47].

109. Με μια άλλη απόφαση, σχετική με ενισχύσεις που είχε χορηγήσει η Γαλλική Δημοκρατία, το Δικαστήριο έκρινε ότι «οι σχεδιαζόμενες ενισχύσεις επιτρέπουν στις ωφελούμενες επιχειρήσεις να μειώσουν το κόστος των επενδύσεών τους ενισχύοντας έτσι τη θέση τους έναντι άλλων ανταγωνιστριών επιχειρήσεων εντός της Κοινότητας» [48]. Η προϋπόθεση αυτή μπορεί επίσης να συντρέχει όταν οι ενισχύσεις επιτρέπουν σε επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε ένα κράτος μέλος να διατηρήσουν την παραγωγή τους, επηρεάζοντας έτσι τις δυνατότητες που προσφέρονται στις ανταγωνίστριες επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη να εξάγουν τα προϊόντα τους προς αυτό το κράτος [49].

110. Ακόμη, το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι λαμβανομένης υπόψη της αλληλεξαρτήσεως μεταξύ των αγορών στις οποίες δρουν οι κοινοτικές επιχειρήσεις υπάρχει δυνατότητα νοθεύσεως του ανταγωνισμού εξαιτίας μιας ενισχύσεως έστω και αν η λαμβάνουσα την ενίσχυση επιχείρηση εξάγει το σύνολο σχεδόν της παραγωγής της εκτός Κοινότητας [50].

111. Όπως εξήγησα στις προτάσεις μου στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-329/93, C-62/95 και C-63/95, Γερμανία, Hanseatische Industrie-Beteiligungen GmbH (HIBEG) και Bremer Vulkan Verbund AG κατά Επιτροπής [51], η νομολογία αυτή επιβεβαιώνει την άποψη που είχε εκφράσει ο γενικός εισαγγελέας κ. F. Capotorti στις προτάσεις του επί της υποθέσεως Philip Morris [52]. Σύμφωνα με τις προτάσεις αυτές (σημείο 4) «η νόθευση του ανταγωνισμού είναι σταθερή και αναγκαία συνέπεια της μέσω της κρατι-

46 — Βλ. τις αποφάσεις της 2ας Ιουλίου 1974, υπόθεση 173/73, Ιταλία κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1974, σ. 351) και της 17ης Σεπτεμβρίου 1980, υπόθεση 730/79, Philip Morris (Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 13).

47 — Σκέψη 11 της μνημονευθείσης στην υποσημείωση 46 αποφάσεως Philip Morris.

48 — Απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 1987, υπόθεση 259/85, Γαλλία κατά Επιτροπής, που ήδη μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 13 (σκέψη 24).

49 — Έτσι, σύμφωνα με την απόφαση της 13ης Ιουλίου 1988, υπόθεση 102/87, Γαλλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1988, σ. 4067, σκέψη 19), μία ενίσχυση σε επιχείρηση μπορεί να είναι σε θέση να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και να νοθεύσει τον ανταγωνισμό, ακόμη και αν η επιχείρηση αυτή βρίσκεται σε σχέση ανταγωνισμού με προϊόντα προελεύσεως άλλων κρατών μελών, χωρίς να συμμετέχει η ίδια στις εξαγωγές. Αυτή η κατάσταση μπορεί να παρουσιασθεί επίσης όταν δεν υφίσταται πλεονάζουσα ικανότητα παραγωγής στον οικείο τομέα.

50 — Απόφαση της 21ης Μαρτίου 1990, υπόθεση 142/87, Βέλγιο κατά Επιτροπής (Συλλογή 1990, σ. I-959, σκέψη 35).

51 — Σημείο 49 των προτάσεών μου στις υποθέσεις αυτές, στις οποίες εκδόθηκε η απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 1996 (Συλλογή 1996, σ. I-5151).

52 — Αναφερθείσα ήδη στην υποσημείωση 46.

κής ενισχύσεως ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής. Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται από τη λογική της οικονομίας: μια εξωτερική παρέμβαση με επιλεκτικό χαρακτήρα δεν μπορεί παρά να αλλοιώσει τον ελεύθερο ανταγωνισμό. Μπορεί, συνεπώς, να εκκινήσει κανείς από την υπόθεση ότι κάθε δημόσια ενίσχυση που χορηγείται σε μια επιχείρηση νοθεύει τον ανταγωνισμό ή απειλεί να τον νοθεύσει εκτός εάν υπάρχουν εξαιρετικές περιστάσεις».

112. Ως προς το ζήτημα αν επηρεάσθηκαν οι συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών, έχει κριθεί ότι οσάκις μία κρατική ενίσχυση οικονομικού χαρακτήρα ευνοεί τη θέση μιας επιχειρήσεως σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις που την ανταγωνίζονται στις ενδοκοινοτικές ανταλλαγές, αυτές οι τελευταίες πρέπει να θεωρούνται ότι επηρεάζονται από την ενίσχυση [53]. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε αυτή την αρχή με την απόφασή του της 21ης Μαρτίου 1990, Βέλγιο κατά Επιτροπής, υπογραμμίζοντας ότι «το σχετικά χαμηλό ύψος μιας ενισχύσεως ή το σχετικά μέτριο μέγεθος της λαμβάνουσας την ενίσχυση επιχειρήσεως δεν αποκλείουν a priori τη δυνατότητα επηρεασμού των συναλλαγών μεταξύ κρατών μελών» [54].

113. Τις λύσεις αυτές ακολούθησε το Δικαστήριο στην απόφαση της 21ης Μαρτίου 1991, Ιταλία κατά Επιτροπής [55], όπου έκρινε ότι «μία ενίσχυση μπορεί να είναι σε θέση να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και να νοθεύσει τον ανταγωνισμό ακόμη και αν η ωφελούμενη επιχείρηση βρίσκεται σε σχέση ανταγωνισμού με παραγωγούς άλλων κρατών μελών χωρίς να συμμετέχει η ίδια στις εξαγωγές. Πράγματι, όταν ένα κράτος μέλος χορηγεί ενίσχυση σε μία επιχείρηση, η εσωτερική παραγωγή μπορεί να διατηρηθεί στο ίδιο επίπεδο ή και να αυξηθεί με συνέπεια να μειώνονται αισθητά οι δυνατότητες επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη να εξάγουν τα προϊόντα τους προς την αγορά αυτού του κράτους μέλους. Εξάλλου, ενισχύσεις σχετικά μικρής σημασίας είναι παρόλα αυτά ικανές να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών στην περίπτωση που στον συγκεκριμένο τομέα επικρατεί έντονος ανταγωνισμός».

114. Από τις προαναφερθείσες αποφάσεις συνάγεται ότι, οσάκις μια επιχείρηση, η οποία λαμβάνει ενίσχυση, λειτουργεί σε μια αγορά στην οποία υπάρχει πραγματικός ανταγωνισμός μεταξύ παραγωγών εγκατεστημένων σε διάφορα κράτη μέλη, η Επιτροπή βασίμως μπορεί να δεχθεί ότι συντρέχει η προϋπόθεση του επηρεασμού των μεταξύ κρατών μελών συναλλαγών. Κατά το Δικαστήριο, τέτοια επίπτωση μπορεί να προκύψει ακόμη και στην περίπτωση που δεν υπάρχει πλεονάζουσα ικανότητα παραγωγής στον συγκεκριμένο τομέα. Το συμπέρασμα είναι ότι μόνο στις αγορές προϊόντων όπου λόγω του πολύ μεγάλου κόστους της μεταφοράς ή λόγω άλλων ιδιαιτεροτήτων δεν υπάρχει διακρατικό εμπόριο μπορεί να γίνει ακόμη λόγος για ενίσχυση που δεν έχει επίπτωση επί των εμπορικών συναλλαγών [56].

53 — Σκέψη 11 της προαναφερθείσης, στην υποσημείωση 46, αποφάσεως Philip Morris.

54 — Σκέψη 43 της αποφάσεως αυτής που ήδη αναφέρθηκε στην υποσημείωση 3.

55 — Απόφαση ήδη μνημονευθείσα στην υποσημείωση 3 (σκέψη 27).

56 — Βλ. και το σημείο 19 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα κ. W. Van Gerven της 11ης Οκτωβρίου 1990 επί της υποθέσεως C-303/88, επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 21ης Μαρτίου 1991, Ιταλία κατά Επιτροπής, ήδη μνημονευθείσα στην υποσημείωση 3.

β) *Ανάλυση των προβαλλόμενων από την προσφεύγουσα*

1) Ως προς τις κατευθυντήριες γραμμές

115. Με τον πρώτο επιμέρους λόγο του τρίτου λόγου ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση περιέχει νομικό σφάλμα. Διότι με αυτήν έγινε δεκτό ότι η επίδικη εγγύηση περιέχει στοιχεία ενίσχυσης, ερείδεται δε στις κατευθυντήριες γραμμές για να καθορισθεί αν συντρέχουν τα στοιχεία που στοιχειοθετούν την παράβαση του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, αντί να προβεί σε ατομική εξέταση κατά περίπτωση, αν τούτο συμβαίνει.

116. Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα προβάλλει σχετικά μια σειρά επιχειρημάτων: α) η Επιτροπή δεν μπορεί να καθορίσει κατά τρόπο επιτακτικό και γενικό τα στοιχεία που στοιχειοθετούν την παράβαση του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ερειδόμενη στις κατευθυντήριες γραμμές (τρίτη, τέταρτη και ενδέκατη παράγραφος του τέταρτου τμήματος της προσβαλλομένης αποφάσεως), β) στην προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρεται ρητώς κυρίως ότι το ασυμβίβαστο που προβλέπει το σημείο 1.3 των κατευθυντηρίων γραμμών καθιστά περιττή την εξέταση των άλλων προϋποθέσεων που προβλέπει το άρθρο 92, παράγραφος 1 (ενδέκατη παράγραφος του τέταρτου τμήματος της προσβαλλομένης αποφάσεως), γ) η Επιτροπή ενεργεί καθ' υπέρβαση αρμοδιοτήτων όταν προσδιορίζει κατά τρόπο αφηρημένο και δεσμευτικό τον κατάλληλο τρόπο ερμηνείας των προϋποθέσεων που πρέπει να συντρέχουν για να εφαρμοσθεί το άρθρο 92, παράγραφος 1 και, δ) οι κατευθυντήριες γραμμές δεν μπορεί να είναι σημαντικές παρά μόνον για την υποχρέωση κοινοποιήσεως, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 93, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ή για την εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 3.

117. Θεωρώ ότι οι κατευθυντήριες γραμμές που εξέδωσε η Επιτροπή αποτελούν μορφή οδηγιών, ο σημαντικός χαρακτήρας των οποίων συνίσταται στο ότι μέσω αυτών αποσαφηνίζεται η πολιτική της Επιτροπής σε διαφόρους τομείς. Αν και δεν είναι δυνατόν να μεταβάλλονται οι προϋποθέσεις εφαρμογής άρθρων της Συνθήκης με παρόμοιες κατευθυντήριες γραμμές, ωστόσο με αυτές η Επιτροπή παρέχει στους ενδιαφερόμενους μία πυξίδα αυτοελέγχου της συμπεριφοράς τους πολύ σημαντική διότι μπορούν να υπολογίζουν τις ενδεχόμενες συνέπειες των πράξεών τους. Αποτελεί δε για την Επιτροπή ένα σημαντικό στοιχείο για τον τρόπο ασκήσεως της διακριτικής ευχέρειας που της παρέχει η Συνθήκη.

118. Το Δικαστήριο έχει ήδη ασχοληθεί με το ζήτημα της αξίας των κανόνων που διατύπωσε η Επιτροπή με κατευθυντήριες γραμμές, εκείνες του 1988[57], και μάλιστα στον τομέα της αλιείας, στην υπόθεση C-311/94, IJssel-Vliet[58]. Η υπόθεση αφορούσε την απόρριψη από τον Ολλανδό Υπουργό Οικονομικών αιτήσεως της εταιρίας IJssel-Vliet Combinatie BV για τη χορήγηση επιδοτήσεως προς κατασκευή αλιευτικού σκάφους.

57 — Πρόκειται για τις κατευθυντήριες γραμμές για την εξέταση των κρατικών ενισχύσεων στον τομέα της αλιείας· (88/C 313/09), ΕΕ 1988, C 313, σ. 21.

58 — Απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 1996 (Συλλογή 1996, σ. I-5023, σκέψεις 36 έως 44) και τα σημεία 34 έως 52 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα κ. C.-O. Lenz).

119. Στην υπόθεση IJssel-Vliet, καταρχάς, το Δικαστήριο σημείωσε (σκέψη 36) ότι, «κατά το άρθρο 93, παράγραφος 1, της Συνθήκης, η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, εξετάζει διαρκώς τα καθεστώτα ενισχύσεων που υπάρχουν στα κράτη αυτά. Τους προτείνει τα κατάλληλα μέτρα που απαιτεί η προοδευτική ανάπτυξη και η λειτουργία της κοινής αγοράς. Η διάταξη αυτή, δηλαδή, θεσπίζει σιωπηρά μια υποχρέωση τακτικής και περιοδικής συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών, από την οποία ούτε η Επιτροπή ούτε ένα κράτος μέλος μπορούν να αποδεσμευτούν επ' αόριστο χρόνο, εξαρτώμενο από τη μονομερή βούληση του ενός ή του άλλου» [59].

120. Περαιτέρω το Δικαστήριο στην ίδια απόφαση IJssel-Vliet υπενθύμισε (σκέψη 38) ότι «οι κατευθυντήριες γραμμές, που δεν είναι οι πρώτες που εφαρμόζονται στον συγκεκριμένο τομέα, αποτελούν ενημέρωση των παλαιοτέρων κατευθυντηρίων γραμμών και επομένως εντάσσονται στο πλαίσιο του τακτικού και περιοδικού ελέγχου του τομέα της αλιείας». Συνέχισε δε (σκέψη 39) ότι ο έλεγχος αυτός διευθύνεται μεν από την Επιτροπή, πλην όμως διενεργήθηκε σε συνεργασία με τα κράτη μέλη. Αρχικά ζητήθηκε η γνώμη των κρατών μελών [60] επί του προσωρινού κειμένου των κατευθυντηρίων γραμμών και στη συνέχεια η Επιτροπή με έγγραφο [61] προς την Ολλανδική Κυβέρνηση, επισήμανε ότι, εγκρίνοντας το οριστικό κείμενο των κατευθυντήριων γραμμών, έλαβε υπόψη τις παρατηρήσεις των κρατών μελών. Τέλος, το Δικαστήριο συνήγαγε (σκέψη 40) από το τελευταίο έγγραφο, ότι «το πνεύμα συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών διατηρήθηκε καθ' όλη τη διάρκεια της ισχύος των εν λόγω κατευθυντηρίων γραμμών» [62].

121. Στην ίδια απόφαση, το Δικαστήριο συνήγαγε (σκέψη 41) από τη δικογραφία «ότι για την αντιμετώπιση των ενισχύσεων στον τομέα της αλιείας, η Επιτροπή και η Ολλανδική Κυβέρνηση κινήθηκαν, βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 1, της Συνθήκης, μέσα σε ένα πλαίσιο συνεργασίας από την οποία ούτε η μία ούτε η άλλη μπορούσαν να αποδεσμευθούν μονομερώς» [63]. Δηλαδή ουσιαστικά δέχθηκε ότι οι κατευθυντήριες γραμμές περιέχουν κανόνες με δεσμευτική ισχύ για την Επιτροπή και για τα κράτη μέλη, όπου είχαν γίνει δεκτοί.

122. Το Δικαστήριο στην απόφαση IJssel-Vliet έκρινε (σκέψη 43) περαιτέρω ότι «η Επιτροπή είχε εγκρίνει τις τροποποιήσεις

59 — Βλ. και την απόφαση της 29ης Ιουνίου 1995, C-135/93, Ισπανία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. I-1651, σκέψη 24). Στην απόφαση IJssel-Vliet, το Δικαστήριο τόνισε (σκέψη 37) ότι «οι κατευθυντήριες γραμμές στηρίζονται στο άρθρο 93, παράγραφος 1, της Συνθήκης και επομένως αντιπροσωπεύουν ένα στοιχείο αυτής της υποχρεώσεως τακτικής και περιοδικής συνεργασίας, από την οποία ούτε η Επιτροπή ούτε τα κράτη μέλη μπορούν να αποδεσμευτούν. Εξάλλου, οι κατευθυντήριες γραμμές ανταποκρίνονται ακριβώς — τουλάχιστον όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ της Επιτροπής και του Βασιλείου των Κάτω Χωρών — στο πνεύμα τακτικής και περιοδικής συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών για την οποία κάνει λόγο το άρθρο αυτό».

60 — Στην περίπτωση της Ολλανδικής Κυβερνήσεως, με έγγραφα της 30ής Μαρτίου και της 6ης Μαΐου 1988.

61 — Το έγγραφο αυτό είχε ημερομηνία 30 Νοεμβρίου 1988.

62 — Το Δικαστήριο διευκρίνισε περαιτέρω στην ίδια σκέψη 40 ότι: «Πράγματι η Επιτροπή κάλεσε με το έγγραφο αυτό την Ολλανδική Κυβέρνηση να τη διαβεβαιώσει ότι θα τηρηθούν τα κριτήρια που καθορίζουν οι κατευθυντήριες γραμμές για όλες τις ενισχύσεις στον συγκεκριμένο τομέα. Απαντώντας, με έγγραφο της 31ης Ιανουαρίου 1989, η Ολλανδική Κυβέρνηση διαβεβαίωσε την Επιτροπή ότι οι χορηγούμενες στον τομέα της αλιείας ενισχύσεις ανταποκρίνονται στις κατευθυντήριες γραμμές (...). Κατά τον χρόνο της διαβεβαιώσεως αυτής, η Ολλανδική Κυβέρνηση εφήρμοζε το σύστημα κρατικών ενισχύσεων, στο οποίο επομένως πρέπει να θεωρηθεί ότι αναφέρεται η εν λόγω διαβεβαίωση.»

63 — Εξάλλου, με την απόφαση της 24ης Μαρτίου 1993, C-313/90, CIRFS κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1993, σ. I-1125, σκέψη 35), το Δικαστήριο αναγνώρισε δεσμευτική ισχύ σε μια «ρύθμιση» η οποία είχε την ίδια νομική φύση με τις κατευθυντήριες γραμμές και τους κανόνες της οποίας είχαν δεχθεί τα κράτη μέλη. Στη ρύθμιση εκείνη επρόκειτο για κανόνες που εφαρμόζονται στις ενισχύσεις που χορηγούν τα κράτη σε συγκεκριμένο τομέα (τον τομέα των συνθετικών υλών), οι οποίοι εκτίθενται από την Επιτροπή σε μια ανακοίνωση σχετικά με την πολιτική της στο ζήτημα αυτό και γίνονται δεκτοί από τα κράτη μέλη· βλ. και την μνημονευθείσα στην υποσημείωση 58 απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 1996, IJssel-Vliet (σκέψη 42).

του κρατικού συστήματος ενισχύσεων μόνο κατά το μέτρο που οι ενισχύσεις τις οποίες χορηγούσε η Ολλανδική Κυβέρνηση για τη ναυπήγηση αλιευτικών πλοίων ανταποκρίνονταν στις κατευθυντήριες γραμμές. Υπό τις συνθήκες αυτές, θέτοντας σε εφαρμογή τις τροποποιήσεις, η εν λόγω κυβέρνηση δέχθηκε τους κανόνες των κατευθυντηρίων γραμμών. Επομένως, (...), οι κατευθυντήριες γραμμές έχουν δεσμευτική ισχύ έναντι αυτού του κράτους μέλους.» Διότι, τόνισε (σκέψη 44), «από την υποχρέωση συνεργασίας που απορρέει από το άρθρο 93, παράγραφος 1, της Συνθήκης, αφενός, και από την αποδοχή των κανόνων που διατυπώνουν οι κατευθυντήριες γραμμές, αφετέρου, προκύπτει ότι ένα κράτος μέλος, όπως το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, υποχρεούται να εφαρμόζει τις κατευθυντήριες γραμμές οσάκις λαμβάνει απόφαση επί αιτήσεως ενισχύσεως για τη ναυπήγηση πλοίου, προοριζομένου για αλιεία.»

123. Στην υπό κρίση υπόθεση, όπως τόνισε η Επιτροπή και δεν αντέκρουσε η προσφεύγουσα (σημεία 90 και 181 επόμενα του υπομνήματος αντικρούσεως), εκτός του ότι τα κράτη μέλη συνεργάζονται στην έκδοση των κατευθυντηρίων γραμμών, η προσφεύγουσα συμμετείχε στη διαδικασία εκδόσεως αυτών των κατευθυντηρίων γραμμών και τις ενέκρινε. Επιπλέον, οι κατευθυντήριες γραμμές αποτελούν προϋπόθεση της έγκρισης των οδηγιών του Land της Κάτω Σαξονίας στον τομέα της εγγυοδοσίας.

124. Ενόψει των ανωτέρω, συνάγεται, κατά τη γνώμη μου, ότι οι κατευθυντήριες γραμμές αποτελούν κείμενο δεσμευτικό για την Επιτροπή αλλά και για την προσφεύγουσα. Δηλαδή οι γερμανικές δημόσιες αρχές υποχρεούνται να εφαρμόζουν τις κατευθυντήριες γραμμές οσάκις λαμβάνουν απόφαση επί αιτήσεων ενισχύσεως επιχειρήσεως, λόγου χάριν, μέσω χορήγησης εγγυήσεως πιστώσεως που χορηγούν τραπεζικά ιδρύματα, εφόσον η επιχείρηση δραστηριοποιείται στον τομέα της αλιείας.

125. Εξάλλου, όσον αφορά το περιεχόμενο των κατευθυντηρίων γραμμών για την εξέταση των κρατικών ενισχύσεων στον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας, θα ήθελα να τονίσω ότι το σημείο 1.1 εξηγεί σε ποιες περιπτώσεις μπορεί να θεωρηθεί ότι υπάρχει ενίσχυση (η απαρίθμηση είναι ενδεικτική, όπως μαρτυρεί η λέξη «κυρίως» που χρησιμοποιείται) και δεν προβαίνει στον ορισμό της ενίσχυσης κατά τρόπο αντίθετο προς το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

126. Ενόψει της προηγηθείας ανάλυσης, θεωρώ ότι η Επιτροπή όφειλε να βασισθεί στις κατευθυντήριες αρχές για να ελέγξει αν η παρασχεθείσα στη Jadekost ενίσχυση μπορούσε να θεωρηθεί ότι συμβιβάζεται με την κοινή αγορά.

127. Η Επιτροπή τονίζει πως, από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει με σαφήνεια αφενός ότι έγινε εξέταση των πραγματικών περιστατικών για να εξακριβωθεί κατά πόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 92, παράγραφος 1, και αφετέρου ότι όλες οι μη αμφισβητούμενες διαπιστώσεις που αφορούν τον νομικό χαρακτηρισμό της ενίσχυσης, και κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, αναφέρονταν σε αυτό το άρθρο.

128. Περαιτέρω, η Επιτροπή διευκρινίζει ότι η αναφορά στις κατευθυντήριες αρχές που υπάρχει στην προσβαλλόμενη απόφαση εξηγείται από το γεγονός ότι η απόφαση αυτή αφορά το ζήτημα κατά πόσον η ενίσχυση, της οποίας η ύπαρξη έγινε δεκτή (δηλαδή έγινε δεκτό ότι υπάρχει ενίσχυση), μπορούσε να επιτραπεί, σύμφωνα με το άρθρο 92, παράγραφος 3, της Συνθήκης, λαμβανομένων υπόψη των κατευθυντηρίων γραμμών.

129. Έτσι, η Επιτροπή, όπως όφειλε να πράξει, στηρίχθηκε και στις κατευθυντήριες γραμμές πέραν του άρθρου 92, παράγραφος 1, στο οποίο επίσης βασίσθηκε, όπως αναφέρεται ρητώς στην πρώτη παράγραφο, του τετάρτου τμήματος, της προσβαλλομένης αποφάσεως.

2) Ως προς τον νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών

130. Με τον δεύτερο επιμέρους λόγο του τρίτου λόγου ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι ακόμη και αν η εγγύηση που χορήγησε το Land της Κάτω Σαξονίας περιέχει στοιχεία ενίσχυσης, κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ωστόσο εσφαλμένη. Διαιρεί αυτόν τον επιμέρους λόγο σε δύο σκέλη και ισχυρίζεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι εσφαλμένη αφενός ως προς τον τρόπο καθορισμού του ποσού της ενίσχυσης και αφετέρου ως προς την κρίση κατά πόσον υπήρξε νόθευση του ανταγωνισμού.

i) Σχετικά με τον καθορισμό του ποσού της ενίσχυσης

131. Όσον αφορά το ποσό της ενίσχυσης, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι η Επιτροπή υποχρεούται να καθορίσει και να εκτιμήσει το πραγματικό και ακριβές πλεονέκτημα που προέκυψε από την εγγύηση για τον ωφελούμενο από την ενίσχυση. Η Επιτροπή παρέλειψε να επαληθεύσει αν η Jadekost θα μπορούσε να επιτύχει (μικρότερη) πίστωση χωρίς εγγύηση. Έσφαλε δε κατά τον προσδιορισμό του ύψους της ενίσχυσης επειδή δεν έλαβε υπόψη της την ύπαρξη ασφαλειών και αμέλησε να εξετάσει την αξία και τη σημασία τους για την εκτίμηση του ποσού της ενίσχυσης [64].

132. Καταρχάς, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι παρέσχε πριμοδότηση ποσού λόγω κινδύνου (prime de risque) το οποίο αντιστάθμιζε τον χαρακτήρα ενίσχυσης της εγγύησης και ότι η Επιτροπή δεν το εκτίμησε ούτε προσδιόρισε την αξία του. Στη συνέχεια, επανέλαβε ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της κατά την εκτίμηση του ύψους της ενίσχυσης την ύπαρξη σημαντικών ασφαλειών που εξασφάλιζαν το δάνειο, η αξία των οποίων θα έπρεπε να εκτιμηθεί κατά τον χρόνο συστάσεώς τους και όχι κατά τον χρόνο που τα δάνεια έγιναν απαιτητά, οπότε ήταν υποτιμημένες. Διότι η ύπαρξη ασφαλειών μειώνει

64 — Η προσφεύγουσα διαφωνεί με την άποψη της Επιτροπής ότι δίχως εγγύηση δεν θα μπορούσε να επιτύχει καμία πίστωση. Θεωρεί δε ότι η Επιτροπή εφάρμοσε κατά τρόπο συγχεχυμένο (ασαφή) και αντιφατικό δύο διαφορετικές προσεγγίσεις. Καταρχάς, η Επιτροπή εκτιμά το πλεονέκτημα σε επίπεδο τιμών που απολαμβάνει η επιχείρηση και, στη συνέχεια, καθορίζει αν και σε ποιο βαθμό η επιχείρηση θα μπορούσε να επιτύχει άλλη χρηματοδότηση ενόψει των υπαρχουσών ασφαλειών.

τον κίνδυνο που διατρέχει ο εγγυητής[65]. Τέλος, υποστηρίζει ότι η Επιτροπή παρέλειψε να εξετάσει το ζήτημα κατά πόσον υπήρχε δυνατότητα άλλης χρηματοδότησης.

133. Σχετικά με την αντιδικία της προσφεύγουσας με την Επιτροπή για το ύψος του ποσού της ενίσχυσης και τον τρόπο καθορισμού του, όπως τόνισα και σε προηγούμενα σημεία των προτάσεών μου, από την προσβαλλόμενη απόφαση και τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει πως η Επιτροπή ορθώς συμπέρανε ότι δίχως την εγγύηση η Jadekost δεν θα μπορούσε να επιτύχει, σύμφωνα με τις συνθήκες της αγοράς, την πίστωση που έλαβε. Το ποσό της δόθηκε διότι παρέσχε εγγύηση το Land και όχι διότι η αξία των παρεχόμενων ασφαλειών διασφάλιζε την πίστωση. Έτσι, υφίσταται ευνοϊκή μεταχείριση ορισμένης επιχειρήσεως, δηλαδή εξωτερική (κρατική) παρέμβαση με επιλεκτικό χαρακτήρα υπέρ συγκεκριμένης επιχειρήσεως. Άρα, το όφελος για την Jadekost αντιστοιχεί σε όλο το ποσό που κατόρθωσε να επιτύχει.

ii) Σχετικά με τη νόθευση του ανταγωνισμού

134. Στο δεύτερο σκέλος του δευτέρου επιμέρους λόγου του τρίτου λόγου ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι, όσον αφορά τη νόθευση του ανταγωνισμού με την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, η Επιτροπή, από την ελάφρυνση του κόστους παραγωγής, συμπεραίνει ότι υπήρξε τεχνητή ενίσχυση της θέσης της Jadekost στην αγορά, ενώ τούτο δεν αντιστοιχεί στα πραγματικά περιστατικά. Κατά την άποψή της, ποτέ δεν δέχθηκε ότι η εγγύηση μπορούσε να απειλήσει τη νόθευση του ανταγωνισμού.

135. Η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας επικεντρώνεται στα ακόλουθα σημεία: α) η Επιτροπή παρέλειψε να προσδιορίσει την επίμαχη αγορά και την ύπαρξη ανταγωνισμού σε αυτή, β) περαιτέρω, εσφαλμένα η Επιτροπή, βασιζόμενη στην απόφαση του Πρωτοδικείου, Siemens κατά Επιτροπής[66], θεώρησε ότι υφίσταται γενικό τεκμήριο, σύμφωνα με το οποίο η χορήγηση ενίσχυσης λειτουργίας νοθεύει από την ίδια τη φύση της τον ανταγωνισμό. Από τους όρους των κατευθυντηρίων γραμμών συνάγεται ότι οι ενισχύσεις λειτουργίας μπορούν να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με την κοινή αγορά. Γι' αυτό και απαιτείται πάντα η εξέταση των πραγματικών περιστατικών που χαρακτηρίζουν κάθε περίπτωση[67].

65 — Η προσφεύγουσα προβαίνει στη διάκριση μεταξύ ενός ζητήματος αρχής, δηλαδή, πόσο σημαντική είναι η ύπαρξη ασφαλειών για την εύρεση του μεγέθους της ενίσχυσης αφενός, και τα ζητήματα της αξίας εν προκειμένω των υφισταμένων ασφαλειών αφετέρου. Διότι, τελικά, το πλεονέκτημα που απολαμβάνει ο οφειλέτης σε περίπτωση εγγυοδοσίας είναι μικρότερο από εκείνο που απολαμβάνει ο δικαιούχος μιας επιχορήγησης.

66 — Απόφαση της 8ης Ιουνίου 1995, υπόθεση T-459/93 (Συλλογή 1995, σ. II-1675).

67 — Επιπλέον, υποστηρίζει ότι γ) δεν είναι ορθός ο ισχυρισμός της Επιτροπής ότι η χορήγηση της εγγύησης είχε ως αποτέλεσμα την ελάφρυνση κατά 100 % του κόστους παραγωγής, δ) η Επιτροπή εσφαλμένα θεώρησε ότι με την εγγυοδοσία από μέρους του Land νοθεύθηκε ο ανταγωνισμός στο μέτρο που η Jadekost μπόρεσε να προσφέρει τα προϊόντα της σε τιμές τεχνητά χαμηλότερες από εκείνες της αγοράς. Η εμφάνιση της Jadekost, η οποία παρήγε μικρές ποσότητες, δεν επηρέασε την τάση διαρκούς πτώσεως των τιμών των βαθύψυκτων προϊόντων με βάση το ψάρι που είχε αρχίσει από πριν στην αγορά αυτή. Εξάλλου, λόγω του χαμηλού ποσοστού που αντιπροσώπευε η παραγωγή της Jadekost σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η νόθευση του ανταγωνισμού δεν κατέστη αντιληπτή. Η προσφεύγουσα αναφέρει ότι το ποσοστό παραγωγής της στο σύνολο παραγωγής των κρατών μελών είναι λιγότερο από 24 % ενώ η Jadekost δεν κατέχει παρά μόνον 1,5 % στην ευρωπαϊκή αγορά.

136. Η επιχειρηματολογία αυτή της προσφεύγουσας δεν με πείθει. Όπως αναπτύσσω στη συνέχεια, θεωρώ ότι υπάρχει τουλάχιστον απειλή νόθευσης του ανταγωνισμού. Καταρχάς, όπως ορθώς τονίζει η Επιτροπή, η επίμαχη αγορά προσδιορίζεται με ακρίβεια στην τρίτη παράγραφο του τρίτου τμήματος της προσβαλλόμενης απόφασης. Πρόκειται για την αγορά βαθύψυκτων προϊόντων με βάση το ψάρι (ραβδία ψαριού, φιλέτα ψαριού με ή χωρίς γαρνιτούρα). Η Επιτροπή τονίζει ότι ο προσδιορισμός της αγοράς αντιστοιχεί με εκείνον που εξέθεσε η προσφεύγουσα κατά τη διοικητική διαδικασία.

137. Η ύπαρξη ανταγωνισμού στην αγορά ρητώς αναφέρεται στην έκτη παράγραφο του τρίτου τμήματος της προσβαλλόμενης απόφασης. Όπως ορθώς τονίζει η Επιτροπή, υφίσταται ανταγωνισμός στην ενλόγω αγορά σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό συνάγεται από το γεγονός ότι υπάρχει σχετική οργάνωση αγοράς των προϊόντων αυτών από το 1971 [68] και κατευθυντήριες γραμμές για την εξέταση των κρατικών ενισχύσεων στον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας [69].

138. Επίσης, η νομολογία έχει προσδώσει ευρύ περιεχόμενο στην έννοια της νοθεύσεως του ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός νοθεύεται στο μέτρο που η κρατική παρέμβαση προκαλεί τεχνητή μεταβολή ορισμένων στοιχείων του κόστους παραγωγής μιας επιχειρήσεως και ενισχύει την θέση της έναντι άλλων επιχειρήσεων που την ανταγωνίζονται στο ενδοκοινοτικό εμπόριο [70].

139. Θεωρώ ότι η χορήγηση ενίσχυσης λειτουργίας στη Jadekost [71] νοθεύει τον ανταγωνισμό και ότι, εν πάση περιπτώσει υπάρχει απειλή νόθευσης του ανταγωνισμού. Διότι, με την παροχή παρόμοιας ενίσχυσης, ευνοείται ορισμένη επιχείρηση και η παραγωγή της και φέρεται σε ευνοϊκότερη θέση έναντι των ανταγωνιστών της.

140. Μπορεί λοιπόν να υποστηριχθεί ότι υφίσταται γενικό τεκμήριο απαγορεύσεως των ενισχύσεων λειτουργίας;

141. Καταρχάς, σύμφωνα με την απόφαση της 15ης Μαΐου 1997, υπόθεση C-278/95 P, Siemens κατά Επιτροπής [72], ενισχύσεις λειτουργίας είναι εκείνες που «αντιστοιχούν σε αυτά ταύτα τα γενικά έξοδα εκμεταλλεύσεως στα οποία υποβάλλεται μια επιχείρηση στο

68 — Τα ζητήματα αυτά ρυθμίζει ο κανονισμός (ΕΟΚ) 3759/92, του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 1992, περί κοινής οργανώσεως αγοράς στον τομέα των αλιευομένων προϊόντων και των προϊόντων υδατοκαλλιέργειας· ΕΕ L 388, της 31ης Δεκεμβρίου 1992, σ. 1.

69 — Η Επιτροπή προβάλλει ότι τούτο μπορεί να συναχθεί και από το γεγονός ότι στην προσβαλλόμενη απόφαση γίνεται αναφορά σε υποδείξεις (indications) που της παρέσχον πολλές ανταγωνιστικές επιχειρήσεις και επαγγελματικές οργανώσεις κρατών μελών.

70 — Βλ. τις προμνημονευθείσες στην υποσημείωση 46 αποφάσεις της 2ας Ιουλίου 1974, Ιταλία κατά Επιτροπής, και της 17ης Σεπτεμβρίου 1980, Philip Morris.

71 — Δέκατη και ενδέκατη παράγραφος του τέταρτου τμήματος του κειμένου της προσβαλλόμενης απόφασης στα γαλλικά και δωδέκατη, δέκατη τρίτη και δέκατη τέταρτη παράγραφος του τέταρτου τμήματος της προσβαλλόμενης απόφασης στα γερμανικά, που είναι και το μόνο αυθεντικό.

72 — Υπόθεση C-278/95 P (Συλλογή 1997, σ. I-2507, σκέψη 18).

πλαίσιο των συνήθων δραστηριοτήτων της» [73]. Δηλαδή αποβλέπουν στο να απαλλάξουν την επιχείρηση από τις δαπάνες στις οποίες θα έπρεπε η ίδια να υποβληθεί στο πλαίσιο της τρέχουσας διαχειρίσεως των συνήθων δραστηριοτήτων της.

142. Επίσης, κατά παγία νομολογία του Δικαστηρίου [74], οι ενισχύσεις λειτουργίας δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να θεωρηθούν, κατ' εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης, ότι συμβιβάζονται με την κοινή αγορά, καθόσον, από την ίδια τη φύση τους, ενέχουν κίνδυνο αλλοιώσεως των όρων του εμπορίου σε βαθμό αντίθετο προς το κοινό συμφέρον [75].

143. Οι κατευθυντήριες γραμμές προσδιόρισαν (σημείο 1.3, τέταρτο εδάφιο, τρίτη περίπτωση) την έννοια των ενισχύσεων λειτουργίας (στον τομέα της αλιείας). Πρόκειται για κρατικές ενισχύσεις που χορηγούνται χωρίς να απαιτείται ανάληψη υποχρέωσης εκ μέρους των δικαιούχων και προορίζονται για την αύξηση των εσόδων των εκμεταλλεύσεών τους ή τα ποσά των οποίων είναι συνάρτηση της ποσότητας που παράγεται ή διοχετεύεται στο εμπόριο, των τιμών των προϊόντων, της μονάδας παραγωγής ή των μέσων παραγωγής, αποτέλεσμα των οποίων είναι η μείωση του κόστους παραγωγής ή η αύξηση των εισοδημάτων του δικαιούχου. Τονίζεται δε ρητώς ότι παρόμοιες ενισχύσεις δεν συμβιβάζονται με την κοινή αγορά ως ενισχύσεις λειτουργίας.

144. Από τις ρηθείσες αποφάσεις του Δικαστηρίου και το κείμενο των κατευθυντηρίων γραμμών, που, όπως έχει τονισθεί, δεσμεύουν την Επιτροπή και τα κράτη μέλη, συνάγεται ότι οι ενισχύσεις λειτουργίας από τη φύση τους νοθεύουν τον ανταγωνισμό, με την επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 2, της Συνθήκης, όπως προβλέπεται σε σχετική υποσημείωση στο σημείο 1.3 in fine των κατευθυντήριων γραμμών. Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 92, συμβιβάζονται με την κοινή αγορά: α) οι ενισχύσεις κοινωνικού χαρακτήρα προς μεμονωμένους καταναλωτές, υπό τον όρο ότι χορηγούνται χωρίς διάκριση προελεύσεως των προϊόντων· β) οι ενισχύσεις για την επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από θεομηνίες ή άλλα έκτακτα γεγονότα και γ) οι ενισχύσεις προς την οικονομία ορισμένων περιοχών της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας που εθίγοντο από τη διαίρεση της Γερμανίας [76].

73 — Το Δικαστήριο έτσι έκρινε ορθό τον σχετικό συλλογισμό του Πρωτοδικείου, το οποίο στην ήδη μνημονευθείσα (υποσημείωση 72) απόφαση της 8ης Ιουνίου 1995, Siemens κατά Επιτροπής, είχε δεχθεί (σκέψη 77) ότι οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν για διαφημιστικές εκστρατείες και έρευνες αγοράς όσο και εκείνες που χορηγήθηκαν για την αγορά εξοπλισμού προς εκμίσθωση «προορίζονται για την εμπορία των προϊόντων Siemens». Το Πρωτοδικείο συνέχισε: «Εφόσον η εμπορία συνιστά συνήθη και τρέχουσα δραστηριότητα των επιχειρήσεων, οι ενισχύσεις αυτές αποτελούν ενισχύσεις για τη λειτουργία της επιχειρήσεως, οι οποίες, αφενός δεν διευκολύνουν την "ανάπτυξη" κανενός οικονομικού τομέα και αφετέρου παρέχουν στην προσφεύγουσα τεχνητή χρηματοδοτική στήριξη η οποία νοθεύει σε διαρκή βάση τον ανταγωνισμό και επηρεάζει το εμπόριο σε βαθμό αντίθετο προς το κοινό συμφέρον».

74 — Βλ., ενδεικτικά, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 6ης Νοεμβρίου 1990, υπόθεση C-86/89, Ιταλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1990, σ. 3891, σκέψη 18) και της 14ης Φεβρουαρίου 1990, Γαλλία κατά Επιτροπής (υπόθεση Boussac), που ήδη μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 3 (σκέψη 49).

75 — Το Δικαστήριο, στην υπόθεση Boussac, που ήδη μνημονεύθηκε (υποσημείωση 3), δέχθηκε (σκέψη 54) σχετικά με χρηματοδοτικές παρεμβάσεις της Γαλλικής Κυβέρνησης υπέρ της εταιρίας Boussac, ότι είχαν ως σκοπό την τεχνητή παράταση της λειτουργίας της, ενώ η ενλόγω επιχείρηση βρισκόταν σε κατάσταση πτώχευσης και δεν αναμενόταν ότι στο εγγύς μέλλον θα ήταν βιώσιμη. Ούτε οι ενλόγω παρεμβάσεις απέβλεπαν στον εκσυγχρονισμό της, προς αποκατάσταση της απολεσθείσας από ετών ανταγωνιστικότητάς της. Συνήγαγε δε (σκέψη 57) ότι οι ενισχύσεις αυτές δεν μπορούν να υπαχθούν στις εξαιρέσεις που προβλέπει το άρθρο 92, παράγραφος 3, της Συνθήκης.

76 — Περαιτέρω ορίζεται ότι οι ενισχύσεις αυτές συμβιβάζονται με την κοινή αγορά κατά το μέτρο που είναι αναγκαίες για την αντιστάθμιση των οικονομικών μειονεκτημάτων που προκαλούνται από τη διαίρεση αυτή. Μετά την επανένωση των δύο Γερμανιών, αυτή η τελευταία διάταξη έχει πλέον ιστορική μόνο σημασία.

145. Δηλαδή, στο σημείο 1.3 των κατευθυντήριων γραμμών καθιερώνεται ένα μαχητό τεκμήριο κατά το οποίο οι ενισχύσεις λειτουργίας, μάλιστα στον τομέα της αλιείας, που μας ενδιαφέρει στην παρούσα υπόθεση, νοθεύουν από τη φύση τους τον ανταγωνισμό, εφόσον δεν συνοδεύονται από ένα καθεστώς αναδιάρθρωσης της επιχειρήσεως, ή δεν συντρέχει κάποια από τις περιπτώσεις του άρθρου 92, παράγραφος 2, της Συνθήκης.

146. Συγκεκριμένα, στο σημείο 1.3, in fine, των κατευθυντηρίων γραμμών ορίζεται ότι η Επιτροπή θα εξετάσει χωριστά κάθε περίπτωση των ενισχύσεων του είδους αυτού, δηλαδή ενισχύσεων που είναι λειτουργικές, αλλά τούτο μόνον «εφόσον συνδέονται άμεσα με ένα σχέδιο αναδιάρθρωσης που κρίνεται ότι συμβιβάζεται με την κοινή αγορά». Όπως δε ανέφερε ο γενικός εισαγγελέας κ. F. Jacobs, στις προτάσεις του στην υπόθεση C-301/87 (υπόθεση Boussac)[77], δεχόμενος σχετική ανάλυση της Επιτροπής, η έννοια της αναδιάρθρωσης σημαίνει τη θεμελιακή αναδιοργάνωση μιας επιχείρησης με σκοπό τη διατήρηση ή την ανάκτηση της ανταγωνιστικότητάς της μέσω θεμελιωδών μεταβολών στο εργατικό δυναμικό, τα μέσα και τη μέθοδο παραγωγής, την παραγωγική ικανότητα και άλλες εκφάνσεις των δραστηριοτήτων της επιχειρήσεως.

147. Η ύπαρξη ενός τεκμηρίου είναι σημαντική για την κατανομή του βάρους της απόδειξης. Συγκεκριμένα, έχει ως αποτέλεσμα ότι η Επιτροπή αρκεί να αποδείξει πως υφίσταται ενίσχυση λειτουργίας, οπότε τεκμαίρεται και η νόθευση του ανταγωνισμού, αφού η ενίσχυση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, κατά το άρθρο 92, παράγραφος 3. Το τεκμήριο αυτό είναι βέβαια μαχητό.

148. Ωστόσο, πέρα από χαρακτηρισμούς οι οποίοι δίδονται από το κράτος μέλος ή την Επιτροπή σε χορηγούμενες ενισχύσεις, η ύπαρξη του τεκμηρίου δεν σημαίνει ότι δεν θα πρέπει να αναζητείται σε κάθε περίπτωση κατά πόσον υπάρχει ενίσχυση και κατά πόσον ορισμένη ενίσχυση είναι όντως λειτουργική, μήπως δηλαδή υπάρχει εσφαλμένος νομικός χαρακτηρισμός από μέρους της Επιτροπής. Αν ορθώς έχει χαρακτηρισθεί μια ενίσχυση ως λειτουργική, τότε μπορεί να λειτουργήσει το τεκμήριο, δηλαδή η ενλόγω ενίσχυση δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, διότι μπορεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό, δεδομένου του τρόπου με τον οποίο χορηγήθηκε και των συνεπειών που επάγεται στην αγορά και τις ενδοκοινοτικές εμπορικές συναλλαγές.

149. Ενόψει της προηγούμενης ανάλυσης, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η ενίσχυση που χορήγησε η προσφεύγουσα στη Jadekost, διά της εγγυήσεως τραπεζικής πιστώσεως, είναι ενίσχυση λειτουργίας διότι απέβλεπε στο να την απαλλάξει από τις δαπάνες στις οποίες θα έπρεπε η ενλόγω επιχείρηση να υποβληθεί στο πλαίσιο της τρέχουσας διαχειρίσεως των συνήθων δραστηριοτήτων της[78]. Άλλωστε, δεν προβλήθηκε ότι η χορήγηση της ενί-

77 — Σημείο 67 των προτάσεών του στην υπόθεση αυτή, ήδη αναφερθείσα στην υποσημείωση 3.

78 — Βλ. τη σκέψη 18 της προαναφερθείσας στην υποσημείωση 72 αποφάσεως της 15ης Μαΐου 1997, Siemens κατά Επιτροπής.

σχυσης αυτής συνδέθηκε άμεσα με ένα σχέδιο αναδιάρθρωσης, θεωρούμενο ότι συμβιβάζεται με την κοινή αγορά. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο θεωρώ ότι, σύμφωνα με το καθιερούμενο στις κατευθυντήριες γραμμές τεκμήριο, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, διότι από τη φύση της νοθεύει τους όρους του ανταγωνισμού στον τομέα στον οποίο χορηγήθηκε και ενέχει τον κίνδυνο επηρεασμού των ενδοκοινοτικών συναλλαγών.

3) Ως προς την υποχρέωση αιτιολογήσεως

150. Με τον τρίτο επιμέρους λόγο του τρίτου λόγου ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι η απουσία ορισμένων διαπιστώσεων στην προσβαλλόμενη απόφαση συνιστά παραβίαση ουσιωδών τύπων καθώς επίσης και εσφαλμένη αιτιολογία κατά την έννοια του άρθρου 190 της Συνθήκης.

i) Η νομολογία του Δικαστηρίου

151. Καταρχάς, θα υπενθυμίσω ότι, κατά το άρθρο 190 της Συνθήκης, οι πράξεις των θεσμικών οργάνων της Κοινότητας πρέπει να είναι αιτιολογημένες, η δε απαιτούμενη από τη διάταξη αυτή αιτιολογία [79] «πρέπει να είναι προσαρμοσμένη προς τη φύση της οικείας πράξεως. Από την αιτιολογία πρέπει να προκύπτει κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογιστική του οργάνου που εκδίδει την πράξη, προκειμένου να καθίσταται δυνατό στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που υπαγόρευσαν το ληφθέν μέτρο και στο Δικαστήριο να ασκεί τον έλεγχό του».

152. Επιπλέον, το Δικαστήριο παγίως δέχεται [80] ότι: «(...) Η υποχρέωση αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, ιδίως του περιεχομένου της πράξεως, της φύσεως των προβαλλομένων λόγων και του συμφέροντος που έχουν ενδεχομένως στην παροχή διευκρινίσεων οι αποδέκτες ή άλλα πρόσωπα τα οποία η πράξη αφορά άμεσα και ατομικά κατά την έννοια του άρθρου 173, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης.»

153. Ειδικότερα, στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, το Δικαστήριο παγίως κρίνει ότι η αιτιολογία δεν μπορεί να περιορίζεται στην απλή επανάληψη των όρων του άρθρου 92, παράγραφος 1, και πρέπει να περιέχει ανα-

79 — Βλ., π.χ., τις αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 1994, υπόθεση C-353/92, Ελλάδα κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1994, σ. I-3411, σκέψη 19), της 13ης Οκτωβρίου 1992, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-63/90 και C-67/90, Πορτογαλία και Ισπανία κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1992, σ. I-5073, σκέψη 16) και της 9ης Νοεμβρίου 1995, υπόθεση C-466/93, Atlanta Fruchthandelsgesellschaft κ.λπ. (Συλλογή 1995, σ. I-3799, σκέψη 16).

80 — Απόφαση της 13ης Μαρτίου 1985, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 296/82 και 318/82, Βασίλειο των Κάτων Χωρών και Leeuwarder Papierwarenfabriek BV κατά Επιτροπής (Συλλογή 1985, σ. 809, σκέψη 19).

φορά συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών[81], ώστε να επιτρέπει στο Δικαστήριο να ασκήσει τον έλεγχό του και στους ενδιαφερόμενους να διατυπώσουν επωφελώς την άποψή τους ως προς το αν είναι αληθή και βάσιμα τα προβαλλόμενα περιστατικά και άλλα στοιχεία[82].

154. Επομένως, το συμπέρασμα που συνάγεται από την ανωτέρω ανάλυση είναι πως υπάρχει επαρκής αιτιολογία τουλάχιστον αν προκύπτει ότι τα στοιχεία που περιέχονται στην επίμαχη απόφαση είναι λυσιτελή και στηρίζουν την κρίση της Επιτροπής ότι πληρούνται οι ενλόγω δύο όροι του άρθρου 92, παράγραφος 1[83]. Τα στοιχεία αυτά πρέπει να αφορούν την επιχείρηση που είναι αποδέκτης της ενίσχυσης και είναι η κατάσταση της συγκεκριμένης αγοράς, το μερίδιο που κατέχει η επιχείρηση στην αγορά αυτή, τη θέση των ανταγωνιστριών επιχειρήσεων, τα ρεύματα του εμπορίου για τα οικεία προϊόντα μεταξύ των κρατών μελών και οι εξαγωγές της επιχειρήσεως[84].

155. Ωστόσο, για την επίλυση του ζητήματος κατά πόσον, στην περίπτωση των ενισχύσεων λειτουργίας, λόγω του καθιερούμενου στο σημείο 1.3 των κατευθυντηρίων γραμμών τεκμηρίου, η Επιτροπή μπορεί να απαλλαγεί της υποχρεώσεως λεπτομερούς αιτιολογίας της απόφασης που εκδίδει στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 93, παράγραφος 2, ή κατά πόσον αρκεί μια συνοπτική, μη λεπτομερής, αιτιολογία, νομίζω ότι μας βοηθά η νομολογία του Δικαστηρίου.

156. Συγκεκριμένα, θεωρώ ότι μας παρέχει επιχειρήματα για την επίλυση του ζητήματος αυτού η απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Μαΐου 1993, Βέλγιο κατά Επιτροπής[85].

81 — Η παρατεθείσα κατά την ανάλυση των περί νοθεύσεως του ανταγωνισμού και επηρεασμού του ενδοκοινοτικού εμπορίου λόγων νομολογία οδηγεί στο συμπέρασμα ότι μια ενίσχυση πρέπει να θεωρείται, κατά τεκμήριο, ότι είναι ικανή να νοθεύσει τον ανταγωνισμό και ότι επηρεάζει το ενδοκοινοτικό εμπόριο [βλ. σχετικά Jacques Biancarelli, «Le contrôle de la Cour de Justice des Communautés européennes en matière d'aides publiques, L'actualité juridique — Droit administratif», 1993, (σ. 412 έως 436) σ. 412 και ειδικότερα σ. 422 και Claude Blumann, «Régime des aides d'État: jurisprudence récente de la Cour de Justice», 1989 έως 1992, «Revue du Marché Commun et de l'Union Européenne», n° 361, 1992 (σ. 721 έως 739), σ. 726]. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η κρίση περί του ότι συντρέχουν οι δύο αυτές προϋποθέσεις δεν πρέπει να αιτιολογείται σύμφωνα με το άρθρο 190 της Συνθήκης. Έτσι, στην προαναφερθείσα (υποσημείωση 43) απόφαση Intermills (σκέψη 38), το Δικαστήριο έκρινε ότι η απόφαση της Επιτροπής έπρεπε να ακυρωθεί, επειδή, ως προς την προσβολή του ανταγωνισμού μέσα στην κοινή αγορά «οι σχετικές αιτιολογικές σκέψεις περιορίζονται να αναφέρουν τις αντιρρήσεις που διατύπωσαν οι Κυβερνήσεις τριών κρατών μελών, δύο επαγγελματικές οργανώσεις και μία επιχείρηση του σχετικού τομέα. Εκτός απ' αυτή την αναφορά η απόφαση δεν παρέχει καμιά συγκεκριμένη ένδειξη ως προς τη φύση των προσβολών που υπέστη ο ανταγωνισμός». Με την απόφασή του της 13ης Μαρτίου 1985, Leeuwarder Papierwarenfabriek, που ήδη μνημονεύθηκε στην υποσημείωση 80, το Δικαστήριο ακύρωσε απόφαση της Επιτροπής η οποία δεν περιείχε καμία αιτιολογία ως προς την εκτίμηση ότι η επίδικη ενίσχυση επηρεάζει τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών και νοθεύει ή απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων της παραγωγής. Όπως παρατηρεί το Δικαστήριο «οι αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεως αφού επισημαίνουν τις ανησυχίες που εξέφρασαν οι κυβερνήσεις δύο κρατών μελών καθώς και δύο επαγγελματικές οργανώσεις του τομέα, σχετικά με τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που προκύπτουν από την παρέμβαση της Ολλανδικής Κυβερνήσεως, απλώς επαναλαμβάνουν το κείμενο του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ενώ δεν αναφέρουν κανένα πραγματικό στοιχείο» (σκέψη 23 της αποφάσεως Leeuwarder Papierwarenfabriek). Με την ίδια απόφαση το Δικαστήριο δέχεται ότι είναι δυνατόν να προκύπτει από τις ίδιες τις συνθήκες υπό τις οποίες χορηγήθηκε η ενίσχυση ότι αυτή είναι ικανή να νοθεύσει ή να απειλήσει να νοθεύσει τον ανταγωνισμό και να επηρεάσει τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών. Πλην όμως, συνεχίζει το Δικαστήριο, «η Επιτροπή οφείλει τουλάχιστον να αναφέρει τις συνθήκες αυτές στις αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεώς της. Εν προκειμένω δεν το έπραξε, δεδομένου ότι η επίδικη απόφαση δεν περιέχει κανένα στοιχείο όσον αφορά την κατάσταση της συγκεκριμένης αγοράς, το μερίδιο που κατέχει η LPF (αποδέκτης της ενίσχυσης) σ' αυτή την αγορά, το εμπόριο των εν λόγω προϊόντων μεταξύ των κρατών μελών και τις εξαγωγές της επιχειρήσεως» (σκέψη 24 της αποφάσεως Leeuwarder Papierwarenfabriek).

82 — Βλ. την προαναφερθείσα (υποσημείωση 80) απόφαση της 13ης Μαρτίου 1985, Leeuwarder Papierwarenfabriek (σκέψεις 19 επ.) και την ήδη μνημονευθείσα (υποσημείωση 51) απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 1996, Γερμανία, HIBEG και Bremer Vulkan Verbund AG κατά Επιτροπής (σκέψη 52).

83 — Βλ., επίσης, την απόφαση της 8ης Μαρτίου 1988, 62/87 και 72/87, Περιφερειακή Κυβέρνηση της Βαλλονίας και SA Glaverbel κατά Επιτροπής (Συλλογή 1988, σ. 1573, σκέψη 18).

84 — Βλ. την ήδη μνημονευθείσα (υποσημείωση 51) απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 1996, Γερμανία κ.λπ. κατά Επιτροπής (σκέψη 53).

85 — Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-356/90 και C-180/91 (Συλλογή 1993, σ. 2323).

Σε αυτήν επρόκειτο για την ακύρωση αποφάσεων της Επιτροπής [86], που έλαβε δυνάμει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης και βάσει της οδηγίας 87/167 [87]. Οι αποφάσεις αυτές αφορούσαν πιστώσεις, δηλαδή ενισχύσεις, που χορήγησαν οι βελγικές αρχές σε εφοπλιστές για τη διενέργεια διαφόρων ναυπηγικών εργασιών (αγορά και κατασκευή πλοίων). Το Δικαστήριο [88] διευκρίνισε (σκέψη 31) ότι, όσον αφορά τις ενισχύσεις στην παραγωγή υπέρ της ναυπηγήσεως και της μετατροπής πλοίων, το Συμβούλιο επέλεξε ως κριτήριο τη μη υπέρβαση του κοινού ανωτάτου ορίου που προέβλεπε το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας [89]. Συνήγαγε δε (σκέψη 32) ότι η τήρηση του ενλόγω ανωτάτου ορίου αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για να μπορεί να θεωρηθεί μια ενίσχυση στις ναυπηγικές εργασίες ως σύμφωνη προς την κοινή αγορά, η δε υπέρβασή της «συνεπάγεται ipso facto ότι η εν λόγω ενίσχυση είναι αντίθετη προς την κοινή αγορά». Και κατέληξε ότι (σκέψη 33) «στο πλαίσιο αυτό, ο ρόλος της Επιτροπής περιορίζεται στην εξέταση της τηρήσεως της εν λόγω προϋποθέσεως».

157. Εξάλλου, στην ίδια απόφαση της 18ης Μαΐου 1993, Βέλγιο κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο εξήτασε και απέρριψε επικουρικό λόγο ακυρώσεως, σχετικά, μεταξύ άλλων, με την παράβαση του άρθρου 190 της Συνθήκης, ο οποίος είχε προβληθεί από τη Βελγική Κυβέρνηση. Η τελευταία είχε υποστηρίξει ότι οι ενλόγω αποφάσεις στερούνται αιτιολογίας, δεδομένου ότι η Επιτροπή ουδόλως απέδειξε ότι η χορήγηση των επιδίκων ενισχύσεων αντέβαινε προς τον σκοπό της οδηγίας, ο οποίος συνίστατο στην αποφυγή της αυξήσεως της παραγωγικής ικανότητας των ναυπηγείων της Κοινότητας. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο διαπίστωσε (σκέψη 36) ότι και η αιτίαση αυτή συνδέεται άρρηκτα με την κύρια επιχειρηματολογία σχετικά με το περιεχόμενο του επιδίκου ανωτάτου ορίου. Αφού απέρριψε την επιχειρηματολογία αυτή, έκρινε ότι «δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν προέβη σε άλλη έρευνα πέραν της εξετάσεως της τηρήσεως του ορίου αυτού. Επομένως, δεν υφίσταται καμία ανάγκη αιτιολογήσεως πέραν της διαπιστώσεως της υπερβάσεως του ορίου (...)».

ii) Ανάλυση των προβαλλόμενων από την προσφεύγουσα

158. Κατά την προσφεύγουσα, τόσο ο αποδέκτης μιας πράξεως όσο και οι ανταγωνιστές του έχουν έννομο συμφέρον σε μια λεπτομερή αιτιολογία για να μπορέσουν να κατανοήσουν και να ελέγξουν την απόφαση της Επιτροπής. Συνάγει δε ότι ούτε η συμμετοχή του αποδέκτη της απόφασης στην επεξεργασία της, ούτε η δυνατότητα για το κράτος μέλος που συμμετέσχε στη διαδικασία να παρουσιάσει τις παρατηρήσεις του, ούτε η συμμετοχή του τελευταίου αυτού κράτους στις συσκέψεις για την έκδοση των κατευθυντηρίων γραμμών στον τομέα της

86 — Συγκεκριμένα, επρόκειτο για την απόφαση 90/627/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 4ης Ιουλίου 1990, σχετικά με τις πιστώσεις που χορήγησαν οι βελγικές αρχές σε εφοπλιστή για την αγορά πλοίου μεταφοράς υγροποιημένου αερίου LPG 34 000 κυβικών μέτρων και δύο σκαφών ψυγείων (ΕΕ L 338, σ. 21) και της αποφάσεως 91/375/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 13ης Μαρτίου 1991, σχετικά με τις πιστώσεις που χορήγησαν οι βελγικές αρχές σε διάφορους εφοπλιστές για την κατασκευή εννέα πλοίων (ΕΕ L 203, σ. 105).

87 — Οδηγία 87/167/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 26ης Ιανουαρίου 1987, σχετικά με τις ενισχύσεις στις ναυπηγικές εργασίες· ΕΕ L 69, σ. 55.

88 — Το Δικαστήριο πρώτα τόνισε (σκέψη 30) ότι «σύμφωνα προς τη ratio του άρθρου 92, παράγραφος 3, το Συμβούλιο, έχοντας ως σημείο αφετηρίας το ασυμβίβαστο προς την κοινή αγορά των ενισχύσεων στις ναυπηγικές εργασίες, έλαβε υπόψη μια σειρά επιταγών οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα, οι οποίες το οδήγησαν να κάνει χρήση της αναγνωριζόμενης από τη Συνθήκη δυνατότητας να θεωρήσει, παρόλα αυτά, τις εν λόγω ενισχύσεις ως σύμφωνες προς την κοινή αγορά, υπό τον όρο ότι πληρούν τις προϋποθέσεις για την αποδοχή παρεκκλίσεων, που ορίζονται στην οδηγία», δηλαδή την οδηγία 87/167.

89 — Διευκρίνισε επίσης στην ίδια σκέψη 31 ότι το ενλόγω όριο αποτελεί αυτό το οποίο το Συμβούλιο θεώρησε ως το σημείο ισορροπίας μεταξύ των αντιφατικών επιταγών της τηρήσεως των κανόνων της κοινής αγοράς και της διατηρήσεως ενός επαρκούς επιπέδου δραστηριότητας των ευρωπαϊκών ναυπηγείων, που αποτελεί προϋπόθεση για την επιβίωση μιας αποτελεσματικής και ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής ναυπηγικής βιομηχανίας.

αλιείας, ούτε η παραπομπή σε «μη αμφισβητούμενα πραγματικά περιστατικά» δικαιολογούν μια αιτιολογία που περιορίζεται στο ελάχιστο δυνατό. Επιπλέον η προσφεύγουσα εκτιμά ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ακυρωτέα, λόγω ελαττωματικής αιτιολογίας, διότι περιορίζεται στη διατύπωση τεκμηρίων και υποθέσεων αντί να διαπιστώσει τα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν πλήρωση των προϋποθέσεων που τίθενται στο άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης [90].

159. Όπως παραδέχεται και η Επιτροπή, η αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης θα μπορούσε να είναι σαφέστερη και περισσότερο αναλυτική. Θεωρώ όμως ότι είναι επαρκώς αιτιολογημένη σε όλα τα σημεία της και πληροί τους όρους εκείνους που έχει θέσει το Δικαστήριο με τη νομολογία του, όπως αναφέρεται σε προηγούμενες σκέψεις, ώστε να είναι επαρκής και πλήρης. Ούτε παρουσιάζει αντιφάσεις που θα δικαιολογούσαν την ακύρωσή της.

160. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγω σύμφωνα με την ανάλυση αφενός των κατευθυντηρίων γραμμών και αφετέρου των περί νοθεύσεως του ανταγωνισμού και επηρεασμού του ενδοκοινοτικού εμπορίου λόγων. Η ανάλυση εκείνη μας οδήγησε στο συμπέρασμα ότι οι ενισχύσεις λειτουργίας, κατά τεκμήριο, δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με την κοινή αγορά. Αυτό είναι πολύ σημαντικό για το εύρος της υποχρέωσης αιτιολογίας της Επιτροπής, η οποία μπορεί να αρκεσθεί και σε συνοπτική αιτιολογία δίχως να πάσχει εκ του λόγου αυτού η προσβαλλόμενη απόφαση.

161. Θεωρώ ότι, αφού η ενίσχυση που δόθηκε στη Jadekost ως ενίσχυση λειτουργίας δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, σύμφωνα με το σημείο 1.3 των κατευθυντηρίων γραμμών, που καθιερώνει σχετικό τεκμήριο, δεν υφίσταται πρόβλημα λόγω της συνοπτικής αιτιολογίας της προσβαλλόμενης αποφάσεως έστω και αν ελλείπουν ορισμένα στοιχεία (σχετικά με τη νόθευση του ανταγωνισμού και τον επηρεασμό του ενδοκοινοτικού εμπορίου), που πρέπει να αφορούν την επιχείρηση που είναι αποδέκτης της ενίσχυσης. Θεωρώ επίσης ότι η αναλυτική παράθεση των στοιχείων εκείνων, τα οποία, κατά τα ανωτέρω, καλύπτει το καθιερούμενο τεκμήριο, δεν απαιτείτο, όχι λόγω του γεγονότος ότι η προσφεύγουσα συμμετείχε της διαδικασίας που προηγήθηκε της προσβαλλόμενης απόφασης [91], αλλά διότι, σύμφωνα με το τεκμήριο, από τη φύση της η δοθείσα ενίσχυση, ως ενίσχυση λειτουργίας, είναι ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά.

90 — Συγκεκριμένα, τονίζει ότι λείπουν από την προσβαλλόμενη απόφαση τα ακόλουθα σημαντικά στοιχεία: α) το ύψος πριμοδότησης ποσού αναλογικά με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο και τα αποτελέσματα που επάγεται για τον καθορισμό του ύψους της ενίσχυσης, β) οι συσταθείσες ασφάλειες για τη χορηγηθείσα πίστωση που είναι καθοριστικές για την εκτίμηση του ύψους του στοιχείου της επίμαχης ενίσχυσης, γ) η ύπαρξη άλλης δυνατότητας χρηματοδότησης, έστω και αν η Επιτροπή δέχεται την ιδέα της πριμοδότησης ποσού για κάλυψη κινδύνου.

91 — Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, που διαμορφώθηκε εντός του πλαισίου των ιδιαίτερων προϋποθέσεων της εκδόσεως αποφάσεων περί εκκαθαρίσεως λογαριασμών, όταν το κράτος μέλος μετέσχε σε όλα τα στάδια της διοικητικής διαδικασίας που κατέληξε στην έκδοση απόφασης εις βάρος του, αρκεί, λόγω ακριβώς της φύσεως και της εντάσεως της συμμετοχής του, η περιληπτική, δηλαδή όχι λεπτομερής, αιτιολογία· βλ., ενδεικτικά, την απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 1981, υπόθεση 819/79, Γερμανία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1981, σ. 21, σκέψεις 20 και 21), σχετική με απόφαση περί εκκαθαρίσεως λογαριασμών που υποβλήθηκαν από τη Γερμανία, όσον αφορά τις δαπάνες χρήσεως που χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), τμήμα εγγυήσεων. Επίσης, βλ. και την προμνημονευθείσα (υποσημείωση 51) απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 1996, Γερμανία κ.λπ. κατά Επιτροπής (σκέψη 31).

162. Αυτά τα αναλυτικά στοιχεία, τα οποία, ναι μεν λείπουν από την αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης, εκτός από κάποιες γενικές αναφορές, εντούτοις, κατά τα ανωτέρω, δεν μπορούν να επιφέρουν την ακύρωσή της, είναι η ανάλυση της κατάστασης της συγκεκριμένης αγοράς, το μερίδιο που κατέχει η επιχείρηση στην αγορά αυτή, η θέση των ανταγωνιστριών επιχειρήσεων, τα ρεύματα του εμπορίου για τα οικεία προϊόντα μεταξύ των κρατών μελών και οι εξαγωγές της επιχειρήσεως [92].

163. Επομένως, ενόψει και του καθιερουμένου τεκμηρίου, ότι οι ενισχύσεις λειτουργίας δεν συμβιβάζονται με την κοινή αγορά, θεωρώ ότι η Επιτροπή δεν παρέβη την υποχρέωση που υπέχει από το άρθρο 190 της Συνθήκης, η δε αιτιολογία της είναι επαρκής. Επαναλαμβάνω δε ότι αυτή η δυνατότητα συνοπτικής αιτιολογίας αφορά μόνον τα στοιχεία εκείνα που καλύπτονται από το τεκμήριο, δηλαδή τη νόθευση του ανταγωνισμού και τον επηρεασμό του ενδοκοινοτικού εμπορίου και όχι άλλα ζητήματα, όπως λόγου χάριν, κατά πόσον υφίσταται ενίσχυση και μάλιστα ενίσχυση λειτουργίας, για το οποίο η Επιτροπή υποχρεούται να αιτιολογεί πλήρως και επαρκώς την απόφασή της.

164. Συνεπώς, στις περιπτώσεις των ενισχύσεων λειτουργίας, η Επιτροπή μπορεί να αρκεσθεί σε συνοπτική, μη λεπτομερή αιτιολογία, της απόφασης που εκδίδει στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, όσον αφορά τη νόθευση του ανταγωνισμού και τον επηρεασμό του ενδοκοινοτικού εμπορίου.

165. Κατά συνέπεια, προτείνω να απορριφθεί ο τρίτος λόγος στο σύνολό του.

Δ — *Τέταρτος λόγος: εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης*

166. Με τον τέταρτο και τελευταίο λόγο ακυρώσεως η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, ακόμη και αν οι προϋποθέσεις που τίθενται στο άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, πληρούνταν, η Επιτροπή θα έπρεπε να θεωρήσει ότι η επίμαχη ενίσχυση συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, δυνάμει του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης. Η δε αιτιολογία σχετικά με αυτό το σημείο δεν πληροί τις απαιτήσεις πληρότητας και επάρκειας που τίθενται στο άρθρο 190 της Συνθήκης.

167. Περαιτέρω, η προσφεύγουσα διαιρεί τον λόγο αυτό σε δύο επιμέρους λόγους. Αφενός υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν ανεγνώρισε τη σημασία των κατευθυντηρίων γραμμών στον τομέα της αλιείας κατά την άσκηση της διακριτικής της ευχέρειας. Η δε ορθή εφαρμογή τους θα κατέληγε σε διαφορετικό αποτέλεσμα. Αφετέρου, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή εσφαλμένα θεώρησε ότι δεν συντρέχουν οι

92 — Υπενθυμίζω ότι η έλλειψη των στοιχείων αυτών είχε οδηγήσει το Δικαστήριο να κρίνει ότι η αιτιολογία αποφάσεως της Επιτροπής ήταν ανεπαρκής στην περίπτωση των συνεκδικασθεισών υποθέσεων C-329/93, C-62/95 και C-63/95, Γερμανία κ.λπ. κατά Επιτροπής· βλ. την ήδη μνημονευθείσα στην υποσημείωση 51 απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 1996, Γερμανία κ.λπ. κατά Επιτροπής (σκέψεις 53 και 54).

προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης [93].

168. Τονίσθηκε ήδη ότι οι κατευθυντήριες γραμμές δεσμεύουν τόσο την Επιτροπή όσο και τα κράτη μέλη και ότι, από τη φύση τους, οι ενισχύσεις λειτουργίας, καταρχήν, δεν συμβιβάζονται με την κοινή αγορά. Περαιτέρω, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η εξαίρεση του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', ως εξαίρεση στη γενική απαγόρευση του άρθρου 92, παράγραφος 1, πρέπει να ερμηνεύεται στενά και να εφαρμόζεται σύμφωνα με αυτό το πνεύμα. Τέλος, όπως τόνισε το Δικαστήριο στην απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 1980, Philip Morris [94], κατά την εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 3, η Επιτροπή απολαμβάνει ευρείας διακριτικής ευχέρειας, αφού πρόκειται για εκτίμηση οικονομικής και κοινωνικής φύσεως που πρέπει να γίνονται σε κοινοτικό πλαίσιο.

169. Από το πέμπτο τμήμα της προσβαλλόμενης απόφασης συνάγεται ότι η Επιτροπή εξήτασε δεόντως κατά πόσον η επίμαχη ενίσχυση θα μπορούσε να επιτραπεί με βάση το άρθρο 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ'. Δεδομένου δε ότι η Επιτροπή απολαμβάνει ευρείας διακριτικής ευχέρειας, η εκτίμηση στην οποία προέβη δεν είναι, κατά τη γνώμη μου, προφανώς εσφαλμένη. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγω από την έρευνα των σταδίων του συλλογισμού της Επιτροπής.

170. Συγκεκριμένα, θεωρώ ότι πρέπει να γίνει διάκριση κατά πόσον η Jadekost μπορούσε να τύχει ενισχύσεως, αφενός λόγω περιοχής όπου ανέπτυσσε τη δραστηριότητά της και αφετέρου λόγω τομέα δραστηριότητας, όπως άλλωστε υποστηρίζει η Επιτροπή.

171. Λόγω περιοχής, αν και η Jadekost ασκούσε τη δραστηριότητά της σε περιοχή που μπορούσε να τύχει ενισχύσεων για την προώθηση της ανάπτυξης, στο στοιχείο 1.6, δεύτερο εδάφιο, των κατευθυντηρίων γραμμών ορίζεται ότι τα στοιχεία των περιφερειακών προγραμμάτων ενίσχυσης τα οποία αφορούν τον τομέα της αλιείας, θα εξετάζονται με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές. Δηλαδή στις γραμμές αυτές βρίσκονται οι αρχές συντονισμού που θα εφαρμόζει η Επιτροπή σε ισχύοντα περιφερειακά προγράμματα χορήγησης ενίσχυσης ή σε προγράμματα που θα καταρτισθούν σε περιοχές της Κοινότητας. Τούτο σημαίνει ότι η σχετική διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής ασκείται με βάση τις αρχές που η ίδια θέσπισε, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, στις κατευθυντήριες γραμμές, τα δε περί του αντιθέτου προβαλλόμενα από την προσφεύγουσα πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα.

93 — Προς στήριξη των προβαλλομένων, η προσφεύγουσα τονίζει τα εξής: α) Η Jadekost ασκούσε τη δραστηριότητά της σε μία περιοχή που μπορούσε να τύχει ενισχύσεων για την προώθηση της ανάπτυξης ως περιοχή που έχει χαμηλό καθαρό κατά κεφαλήν εισόδημα και γνωρίζει υψηλό ποσοστό ανεργίας, β) Με δεδομένη την θέση της προσφεύγουσας για μία συνολική προσέγγιση/εκτίμηση της χορηγηθείσας ενίσχυσης, πληρούται, στην περίπτωση της Jadekost, η προϋπόθεση της προώθησης της ανάπτυξης οικονομικής περιοχής, που απαιτείται σύμφωνα με το άρθρο 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης. Η εγγύηση σκοπούσε στη εξασφάλιση της χρηματοδότησης μιας νέας επιχείρησης και όχι τη διατήρηση μιας επιχείρησης που υπήρχε για μακρό χρονικό διάστημα και γ) η παροχή της εγγύησης στη Jadekost δεν αλλοίωσε τους όρους των συναλλαγών κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον.

94 — Υπόθεση ήδη μνημονευθείσα (υποσημείωση 46). Βλ. και τη σκέψη 49, της μνημονευθείσης (υποσημείωση 3) απόφασης της 14ης Φεβρουαρίου 1990, στην υπόθεση Boussac.

172. Όσον αφορά τον τομέα δραστηριότητας στον οποίο χορηγήθηκε η ενίσχυση, η επίμαχη ενίσχυση δεν πληροί τις προϋποθέσεις που τίθενται στις κατευθυντήριες γραμμές στον τομέα της αλιείας, όπως προβάλλει η Επιτροπή, δεν προκύπτει δε ότι κακώς άσκησε η τελευταία τη διακριτική της ευχέρεια, ότι δηλαδή η εκτίμησή της είναι προφανώς εσφαλμένη.

173. Δεδομένου ότι πρόκειται για ενίσχυση λειτουργίας, θα υπενθυμίσω ότι, κατά παγία νομολογία του Δικαστηρίου [95], οι ενισχύσεις λειτουργίας δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να θεωρηθούν, κατ' εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης, ότι συμβιβάζονται με την κοινή αγορά, καθόσον, από την ίδια τη φύση τους, ενέχουν κίνδυνο αλλοιώσεως των όρων του εμπορίου σε βαθμό αντίθετο προς το κοινό συμφέρον. Επιπλέον, κατά το σημείο 1.3 των κατευθυντηρίων γραμμών, οι ενισχύσεις λειτουργίας δεν συμβιβάζονται με την κοινή αγορά.

174. Περαιτέρω, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή αν και αναφέρεται στις κατευθυντήριες γραμμές του 1992, εντούτοις εφάρμοσε εκείνες του 1994 [96], όπως προκύπτει από το κείμενο της προσβαλλόμενης απόφασης. Προβάλλει δε ότι, από το κείμενο στη γερμανική γλώσσα, συνάγεται ότι οι εκεί (στο σημείο 1.3) προβλεπόμενες προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται σωρευτικά και όχι διαζευκτικά, για να δούμε πότε υφίσταται λειτουργική ενίσχυση. Διότι λείπει ο διαζευκτικός σύνδεσμος «ή», από τη γερμανική γλωσσική απόδοση, που υπάρχει μόνο στην έκδοση του 1994 [97].

175. Θεωρώ ότι το ορθότερο είναι, όπως συνάγεται και από τον σκοπό του κειμένου αυτού [98], ότι οι εκεί προβλεπόμενες προϋποθέσεις αρκεί να πληρούνται διαζευκτικά. Εκτός του ότι σε άλλες γλωσσικές αποδόσεις [99] προβλέπεται ότι αρκεί η διαζευκτική

95 — Βλ., ενδεικτικά, τις ήδη μνημονευθείσες (στις υποσημειώσεις 74 και 3 αντίστοιχα) αποφάσεις του Δικαστηρίου της 6ης Νοεμβρίου 1990, Ιταλία κατά Επιτροπής (σκέψη 18) και της 14ης Φεβρουαρίου 1990, Γαλλία κατά Επιτροπής (σκέψη 49).

96 — ΕΕ C 368 της 23ης Δεκεμβρίου 1994, σ. 12.

97 — Στο γερμανικό κείμενο του 1994 υπάρχει η συντμηθείσα λέξη «bzw», δηλαδή «beziehungsweise», που αποδίδεται ως διαζευκτικό «ή».

98 — Το Δικαστήριο έχει τονίσει ότι «όταν υφίσταται διάσταση μεταξύ διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων, η επίδικη διάταξη πρέπει να ερμηνεύεται σε συνάρτηση με τη γενική οικονομία και το σκοπό της κανονιστικής ρυθμίσεως, στοιχείο της οποίας αποτελεί η διάταξη» βλ., ενδεικτικά, τις αποφάσεις της 28ης Μαρτίου 1985, υπόθεση 100/84, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Συλλογή 1985, σ. 1169, σκέψη 17), της 17ης Οκτωβρίου 1991, υπόθεση C-100/90, Επιτροπή κατά Δανίας (Συλλογή 1991, σ. I-5089, σκέψη 8) και της 7ης Δεκεμβρίου 1995, υπόθεση C-449/93, Rockfon (Συλλογή 1995, σ. I-4291, σκέψη 28).

99 — Αυτή η διαφοροποίηση στο γερμανικό κείμενο υπάρχει, λόγου χάριν, και στο αγγλικό αλλά δεν υπάρχει στο γαλλικό, το ιταλικό, το ισπανικό, το πορτογαλικό και το ελληνικό κείμενο. Πέραν τούτου, το ζήτημα υπάρξεως γλωσσικών αποκλίσεων στην απόδοση όρων ή εκφράσεων των νομοθετικών κειμένων των κοινοτικών οργάνων έχει ήδη απασχολήσει το Δικαστήριο, το οποίο, λόγου χάριν, στην απόφαση Stauder [απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 1969, υπόθεση 29/69 (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 147)], έκρινε ότι: «Όταν μία μοναδική απόφαση απευθύνεται σ' όλα τα κράτη μέλη, η ανάγκη ομοιόμορφης εφαρμογής, συνεπώς δε και ομοιόμορφης ερμηνείας αποκλείει τη λήψη υπόψη του νομοθετικού αυτού κειμένου μεμονομένα σε μια από τις γλωσσικές του αποδόσεις, αλλά απαιτεί να ερμηνεύεται σε σχέση τόσο με την πραγματική βούληση εκείνου που το εξέδωσε, όσο και με το σκοπό που ο τελευταίος επιδίωκε, ακριβώς υπό το πρίσμα όλων των γλωσσικών αποδόσεων» [απόφαση Stauder (σκέψη 3). Πρβλ. την απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 1967, υπόθεση 19/67, Van der Vecht (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 617)]. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο τόνισε ότι «άλλωστε, δεν μπορεί να γίνει δεκτό πως οι εκδότες της αποφάσεως θέλησαν να επιβάλουν πιο αυστηρές υποχρεώσεις σε ορισμένα κράτη μέλη απ' ό,τι σε άλλα» [απόφαση Stauder (σκέψη 4)]. Άλλωστε, το Δικαστήριο, στην απόφαση Cricket St Thomas [απόφαση της 27ης Μαρτίου 1990, υπόθεση C-372/88 (Συλλογή 1990, σ. I-1345, σκέψη 18)] έκρινε ότι η διατύπωση σε μια από τις γλώσσες της Κοινότητας (σε εκείνη την περίπτωση την αγγλική γλώσσα) «δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως μόνη βάση για την ερμηνεία της διατάξεως αυτής, ούτε μπορεί να της αναγνωρισθεί, προς τον σκοπό αυτό, υπεροχή έναντι των άλλων γλωσσικών αποδόσεων. Μια τέτοια αντιμετώπιση θα ήταν αντίθετη προς την απαίτηση της ομοιόμορφης εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου».

πλήρωση των τιθεμένων προϋποθέσεων, τούτο συνάγεται από την τελολογική ερμηνεία του επίμαχου σημείου. Σε αντίθετη περίπτωση, σπανίως θα πληρούνταν όλες οι εναλλακτικά προβλεπόμενες προϋποθέσεις και τούτο θα είχε ως συνέπεια μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις να μπορεί να θεωρηθεί ότι παρόμοιες ενισχύσεις δεν συμβιβάζονται με την κοινή αγορά διότι (μπορεί να) νοθεύεται ο ανταγωνισμός, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει η επίτευξη των στόχων της κοινής αλιευτικής πολιτικής και, γενικότερα, η ορθή λειτουργία της κοινής αγοράς και η διατήρηση του συστήματος του ελεύθερου και χωρίς στρεβλώσεις ανταγωνισμού στον χώρο της αλιείας.

176. Ενόψει των ανωτέρω, θεωρώ ότι έστω και αν η προσβαλλόμενη απόφαση ανέφερε το κείμενο (σημείο 1.3) των κατευθυντηρίων γραμμών του 1994 και όχι του 1992, ως όφειλε, ωστόσο, επειδή το περιεχόμενο των δύο κειμένων είναι ουσιαστικά το ίδιο, η απόφαση δεν πάσχει ακυρότητας εκ του λόγου αυτού.

177. Το τελευταίο σημείο στο οποίο θα ήθελα να επιμείνω είναι ότι η παροχή εγγύησης, δηλαδή η χορήγηση ενίσχυσης στη Jadekost, δεν συνοδευόταν από συγκεκριμένες υποχρεώσεις ως προς τη χρησιμοποίησή της, σύμφωνα με τα κριτήρια βάσει των οποίων οι διάφορες κατηγορίες ενισχύσεων θεωρούνται ότι συμβιβάζονται με την κοινή αγορά. Τα κριτήρια αυτά τίθενται στο σημείο 2.3 των κατευθυντήριων γραμμών, που αφορά τις ενισχύσεις για τη μεταποίηση και την εμπορία στον τομέα της αλιείας.

178. Συγκεκριμένα, όπως συνάγεται από τα στοιχεία του φακέλου, στην περίπτωση της Jadekost δεν επρόκειτο για ενίσχυση χορηγούμενη για την πραγματοποίηση επενδύσεων (σημείο 2.3.3 των κατευθυντηρίων γραμμών) ή για τη διενέργεια εργασιών σχετικών με την προώθηση της ποιότητας των προϊόντων (σημείο 2.3.4 των κατευθυντηρίων γραμμών). Και ναι μεν υπήρχε ένα οικονομικό σχέδιο, προς απόδειξη του γεγονότος ότι η πίστωση, για την οποία δόθηκε η εγγύηση, θα χρησιμοποιείτο για τη λειτουργία της επιχείρησης, ωστόσο τούτο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί ανάληψη υποχρέωσης εκ μέρους του δικαιούχου για τη χρησιμοποίηση της ενίσχυσης, κατά την έννοια του σημείου 1.3, εν συνδυασμώ προς το σημείο 2.3 των κατευθυντηρίων γραμμών. Διότι, όπως ήδη ανέλυσα, η πίστωση υπέρ της οποίας χορηγήθηκε εγγύηση, χρησίμευσε προς κάλυψη γενικών εξόδων εκμεταλλεύσεως στα οποία υποβαλλόταν η Jadekost στο πλαίσιο των συνήθων δραστηριοτήτων της. Επομένως η κρίση της Επιτροπής ότι η επίμαχη ενίσχυση δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά δεν είναι προφανώς εσφαλμένη.

179. Κατά συνέπεια, προτείνω να απορριφθεί ο τέταρτος λόγος ακυρώσεως στο σύνολό του.

VI — Πρόταση

180. Ενόψει των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο:

«1) Να απορρίψει την προσφυγή της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας,

2) να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.»